

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Pedagogická fakulta
Katedra společenských věd

Bakalářská práce

Zadlužení domácností v ČR – aktuální údaje a trendy

Vypracoval: Zdeněk Šustr
Vedoucí práce: PhDr. Pavel Hejtman, CSc.
České Budějovice 2018

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne.....

.....

Zdeněk Šustr

Chtěl bych poděkovat vedoucímu práce PhDr. Pavlu Hejtmanovi CSc. za rady, připomínky a čas, který mi při zpracování bakalářské práce obětoval. Dále bych chtěl poděkovat všem, kteří mě podporují ve studiu.

Anotace

Tématem bakalářské práce je zadlužení domácností v České republice - aktuální údaje a trendy. Cílem práce je analýza zadluženosti a to především v letech 2011 – 2016, dále se práce zabývá ostatními vlivy, které ovlivňují zadluženost. V neposlední řadě dochází ke komparaci zadluženosti domácností s ostatními členskými zeměmi EU. Problematika zadluženosti je nejprve vymezena teoreticky a to z několika aspektů, konkrétně ekonomického, právního a sociálního. Další část textu je věnována jednak samotné analýze zadluženosti mezi lety 2011 – 2016, dále dochází k zjištění finanční situace domácností, jejich úspor či vývoji průměrné hrubé mzdy. Data byla použita ze statistických systémů ČSÚ, ČNB a EUROSTAT. Závěrečná část práce se soustředí na jeden z hlavních důvodů zadlužování, kterým je konzumerismus.

Klíčová slova: zadluženost, domácnost, analýza, konzumerismus, komparace, úspory

Annotation

The topic of the thesis is the household debt in the Czech Republic - current data and trends. The main objective of this thesis is the analysis of debt, especially in the years 2011 - 2016. The thesis deals with other influences that affect the debt. Another part is the comparison of household debt with other EU member states. The issue of debt is first defined theoretically in several aspects, namely economic, legal and social. Another part of the text is devoted to the analysis of debt itself between 2011 and 2016, the financial situation of households, their savings or the development of average gross wages. Data were used from the statistical systems of the CZSO, the CNB and EUROSTAT. The final part of the thesis focuses on one of the main reasons for debt, which is consumerism.

Key words: debt, household, analysis, consumerism, comparison, savings

Obsah

1 Úvod.....	6
2 Fenomén zadlužení domácností v ČR	8
3 Domácnosti	11
3. 1 Ekonomický aspekt	11
3. 1. 1 Osobní důchod	12
3. 1. 2 Výdaje	13
3. 1. 3 Hrubý disponibilní důchod domácností a relativní ukazatelé (1993 – 2016)	14
3. 1. 4 Bankovní úvěry domácností na hrubém disponibilním důchodu	17
3. 1. 5 Úvěr	18
3. 1. 6 Dělení úvěrů.....	18
3. 2 Právní aspekt	21
3. 2. 1 Důsledky zadlužení.....	21
3. 2. 2 Způsoby řešení úpadku	22
3. 3 Sociální aspekt	23
3. 3. 1 Možné způsoby předejití zadlužení	23
3. 3. 2 Reklama – ovlivnění spotřebitelů	23
4 Analýza zadlužení domácností ČR v letech 2011 - 2016	25
4. 1 Analýza spotřebitelských nebankovních úvěrů.....	25
4. 2 Hypoteční úvěry	28
4. 3 Struktura zadlužení domácností	32
4. 3. 1 Dílčí závěr.....	36
4. 4 Statistika národních účtů	38
4. 5 Statistika rodinných účtů.....	39
4. 5. 1 Struktura spotřebního vydání domácností v roce 2016	41
4. 6 Vývoj průměrné hrubé měsíční mzdy v České republice	42
4. 6. 1 Dílčí závěr.....	43
4. 7 Nezaměstnanost.....	44
5 Úspory domácností	45
6 Komparace zadlužení domácností České republiky s ostatními státy Evropské unie .	47
7 Konzumerismus	52
8 Závěr	55
9 Slovník použitých pojmů	58
10 Seznam použité literatury	60
11 Seznam grafů	65

12 Seznam použitých tabulek	66
13 Seznam použitých obrázků	67

1 Úvod

Zadluženost domácností je stav, který je v české společnosti častý a týká se občanů ze všech sociálních a vzdělanostních kategorií. Je nutné si uvědomit, že v rámci ekonomiky můžeme zadluženost rozdělit na zadlužení státu, firem a v neposlední řadě domácností. Firmy a vláda se však zadlužují na základě dlouhodobých rozhodnutí a především za účelem zvýšení jejich bohatství. Oproti tomu domácnosti se rozhodují jiným způsobem, jednají často na základě emocí a ne vždy zcela racionálně. V současné době žije mnoho domácností životem na dluh, a pokud si představíme populaci ČR, můžeme s jistotou říci, že domácnosti nezvládají ani základy finanční gramotnosti, dluhy tedy přebírají bez předchozí analýzy svých finančních možností.

Zadlužení domácností je silně ovlivňováno relativně novým pojmem, který se nazývá konzumerismus. Takzvaná konzumní společnost uspokojuje své potřeby na základě dalších a dalších nákupů, tímto fenoménem je ovlivněna celá ekonomika. Firmy potřebují prodat své zboží a služby domácnostem, které jsou ovlivněné jednak nekonečnou nabídkou a v neposlední řadě i čím dál lépe organizovaným marketingem, nakupují a nakupují. Pokud však domácnosti nezvládají hradit své závazky, přichází opačná strana - zadlužování, kterou neprovází euforie z předchozích nákupů. Neschopnost hradit své závazky sebou přináší negativní dopady na život celé domácnosti. Tyto problémy ovlivňují celou ekonomiku, jelikož dochází ke snižování koupěschopnosti obyvatelstva a státu vznikají další a další náklady.

Počátky zadlužování domácností České republiky sahají až do poznání hlubší historie, než je tomu u států vyspělých západních ekonomik. V ČR započal proces zadlužování v 90. letech po přechodu na tržní ekonomiku, ovšem tempem velice rychlým. Jedná se tedy o stále aktuální téma týkající se celého hospodářství.

Cílem bakalářské práce je analýza zadlužení domácností ČR, analýza trendů vývoje a propojení dalších jevů, které souvisejí se zadlužováním domácností. Především v období mezi roky 2011 – 2016. Dále komparace zadlužení s ostatními členskými státy Evropské unie.

Práce je nejprve věnována samotnému fenoménu zadlužení domácností ČR a aspektů, které na něj mají vliv, především z oblasti ekonomiky, práva a sociologie. V této části je pracováno s časovým obdobím od roku 1993 do roku 2016. Další část práce je věnována samotné páteřní analýze zadlužování domácností, konkrétně roky

2011 - 2016. Popisující stav, strukturu a další významné složky týkající se tématu, které jsou uzavřeny dílčími závěry práce. Tato část přechází v komparaci zadluženosti s ostatními členy EU. V neposlední řadě se dostaneme hlouběji k pojmu konzumerismu, který je do značné míry za zadlužování zodpovědný.

Textová část práce byla zpracována na základě odborné literatury, článků a zpráv Českého statistického úřadu a České národní banky. Dále se práce opírá o statistiky již zmíněných institucí (Českého statistického úřadu a České národní banky) a také o statistiky Eurostat. Z těchto zdrojů pocházejí veškeré grafické a tabulkové výstupy.

V České republice tyto data poskytuje státní statistická složka, kterou je Český statistický úřad. Tato státní instituce poskytuje data o domácnostech ze dvou základních hledisek. Jedná se o statistiku národních účtů a statistiku účtů rodinných.

Statistika národních účtů pracuje s daty za celou populaci a vypovídá o stavu celého hospodářství. Jedná se o mezinárodně srovnatelná data, která jsou zpracovávána, dle evropského systému ESA 2010 (Evropský systém národních a regionálních účtů). Zachycuje celkovou spotřebu domácností, která je hrazena z jejich disponibilního důchodu.

Statistika rodinných účtů nezpracovává data z celé populace, nýbrž pracuje pouze s daty výběrovými, požívá se jako jeden ze zdrojů k sestavení účtů domácností.

První část bakalářské práce je zaměřena především na studium odborné literatury, tak i o internetové zdroje související s daným tématem. K vypracování bakalářské práce byly zvoleny následující metody, konkrétně: analýza, syntéza, kompilace a v neposlední řadě heuristická metoda. Analýza je metodou, při které dochází k rozložení komplexu na jednotlivé složky. Naopak v syntéze, dochází ke spojení zjištěných údajů v jeden celek. Při použití této metody dochází tedy k získání nových poznatků a k jejich výkladu¹.

Bakalářskou práci bude možné používat jako studijní oporu při výuce v mikroekonomii a sociologii v rámci studijního programu Geografie pro veřejnou správu. Samozřejmě bude vhodným materiálem i pro ostatní studijní programy a předměty, které se budou zadlužováním zabývat.

---

¹PSTRUŽINA, K. Atlas filosofie vědy. Brno: E-LOGOS, 1999. ISSN 1211-0442.

2 Fenomén zadlužení domácností v ČR

Zadluženost domácností České republiky je stav, který se v naší současné společnosti čím dál více rozšiřuje. Jedná se o velice aktuální téma, které se týká celé společnosti. Tato problematika je tedy součástí celého státního hospodářství a zachycuje stále se měnící život obyvatelstva, který funguje na větší a větší spotřebě. Domácnosti jsou ovlivněny mnoha faktory, které je ovlivňují při rozhodnutí, zda se zadlužit či nezadlužit. Ne vždy se rozhodují zcela racionálně ve svých finančních záležitostech. Tyto domácnosti mohou tvořit také občané, kteří nejsou dostatečně finančně gramotní, mohou se snadno dostat do kolotoče celoživotní zadluženosti či neschopnosti splácet. Česká republika nedisponuje dlouhou historií zadlužování domácností, jako je tomu v okolních západních státech. Současné tempo zadlužování je však velice rychlé a Česká republika začíná dosahovat podobného zadlužení jako ostatní vyspělé státy.

V dnešní době je zcela normální, že domácnost žije na dluh. Až čtvrtina českých domácností dopředu neplánuje své výdaje a nekontrolovatelně utrácí. Dokonce až dvě třetiny Čechů uvádějí, že život na dluh je zcela normální. Tento fakt není zvláštní už jen proto, že našetřit si na vlastní bydlení je velice složité. Pokud si chce domácnost pořídit vlastní bydlení, musí si ve většině případů vzít hypotéku. Přibližně polovina českých domácností vyjde s rodinným rozpočtem každý měsíc dobře, nedokáže však našetřit na nákladnější věci. Jedná se o světový trend, ve kterém nám stále říká reklama: „Pokud něco chcete, tak si to kupte.“ Dluhy jsou považovány za zcela normální, domácnosti si půjčují na vše a označují tyto věci jako životní potřebu. Otázkou by mělo být, zda se jedná o životní potřeby a jestli skutečně potřebují novou televizi, automobil či dovolenou².

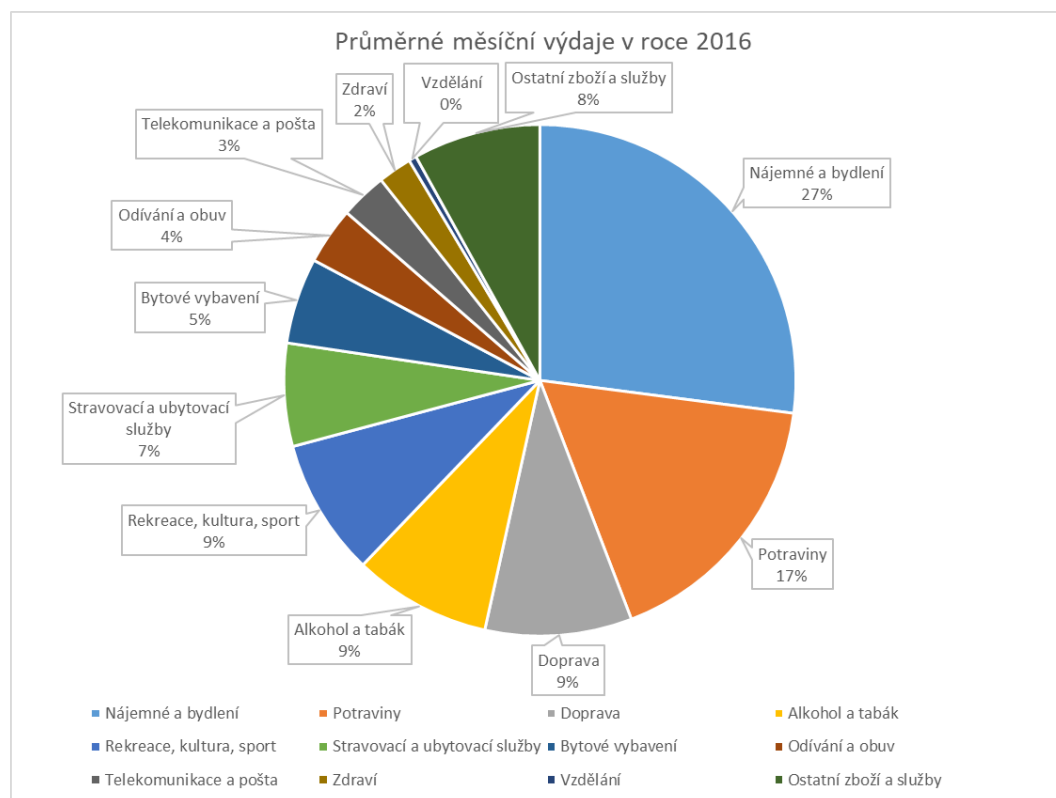
²SOVOVÁ, E. Život na dluh: normální pro dvě třetiny Čechů. Peníze. cz. [online]. 2008 [cit. 14-09-2017].

Dostupné z: <<https://www.penize.cz/dluhy/43577-zivot-na-dluh-normalni-pro-dve-tretiny-cechu>>

Zadluženost domácností je suma, kterou dluží domácnosti určité finanční instituci či subjektu, výše dlužné částky v České republice k 31. 12. 2016 je 1,491 biliónu Kč, pokud bychom počítali 4, 3 mil. domácností, pak je průměrný dluh na domácnost v zaokrouhlené výši 346 670 Kč. Česká národní banka sleduje tři hlavní ukazatele zadlužení domácností, a sice výdaje na spotřebu, bydlení a ostatní. Nejvíce výdajů putuje na bydlení³.

Pro jednodušší představu toho, za které položky domácnosti vydají své příjmy, se můžeme podívat na graf 1 „Průměrné měsíční výdaje v roce 2016“.

Graf 1: Průměrné měsíční výdaje v roce 2016⁴

³ ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA [ČNB]. Databáze časových řad ARAD. [online]. 2017 [cit. 18-09-2017]. Dostupné z:

<https://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=1&p_sort=2&p_des=50&p_sestuid=1538&p_uka=1&p_strid=AAD&p_od=201101&p_do=201612&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C>

⁴ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD [ČSÚ]. Vydání a spotřeba statistiky rodinných účtů – 2016. [online]. 2018 [cit. 29-01-2018]. Dostupné z: <<https://www.czso.cz/csu/czso/vydani-a-spotreba-domacnosti-statistiky-rodinnych-uctu-2016>>. Vlastní zpracování.

Největší finanční obnos domácnosti vydávají na základní lidské potřeby jako je bydlení a potraviny. Další důležitou položkou ve výdajích domácností je doprava, ta je důležitá jak z hlediska dopravy do zaměstnání tak pro volnočasové aktivity domácností. Zajímavostí je, že v ČR jsou vydávány přibližně stejné finanční prostředky jak na dopravu, tak na alkohol a tabák a rekreaci, kulturu a sport. Celkové měsíční výdaje na osobu v roce 2016 byly 16 672 Kč, pokud bychom počítali s průměrnou měsíční mzdou, která činila podle ČSÚ v tom samém roce 27 589 Kč, tak by po prostém odečtení výdajů na osobu zbylo 10 917 Kč. V případě, že domácnost má pouze dva vydělávající členy zbývalo by v rodině 21 834 Kč. Každý člen domácnosti ovšem nemusí dosahovat na průměrnou mzdu, do srovnání také nebyly zahrnuty děti, které žádné další příjmy do domácnosti nepřinášejí.

3 Domácnosti

Domácnost je jedním ze základních subjektů ekonomického prostředí. Existence domácností významně ovlivňuje národní hospodářství a může být vnímána z několika aspektů a to z ekonomických, právních a sociálních.

3. 1 Ekonomický aspekt

Z ekonomického hlediska lze domácnost definovat jako jeden z tržních subjektů, který přichází na trh za účelem uspokojení svých potřeb, tyto domácnosti se zde snaží získat užitečné vzácné statky pro svou osobní spotřebu. Na trhu výrobních faktorů vystupují jako prodávající, nabízejí práci, půdu a úspory, aby mohly za příjmy z těchto faktorů nakupovat výrobky a služby pro svou vlastní spotřebu. Na trhu výrobků a služeb vystupují jako spotřebitelé – nakupují výrobky a služby. Domácnost je tvořena jednou či více osobami, které tvoří rodinu. Domácnost jedná podle určitých osobních rozhodnutí, která mají většinou formu rozhodování jednotlivce, tedy spotřebitele⁵.

Domácnosti jsou pro každou ekonomiku významné především tím, že přinášejí svými výdaji ekonomický růst. Domácnosti jsou tedy zdroji úspor pro financování investic⁶.

Většina domácností je však tvořena několika členy, tedy spotřebiteli. V současné moderní době se na trhu nacházejí především domácnosti ovlivněné konzumní spotřebou, ve které vede k uspokojení potřeb další a další spotřeba. Pokud však domácnosti nakupují nad jejich finanční možnosti, dochází k zadlužování.

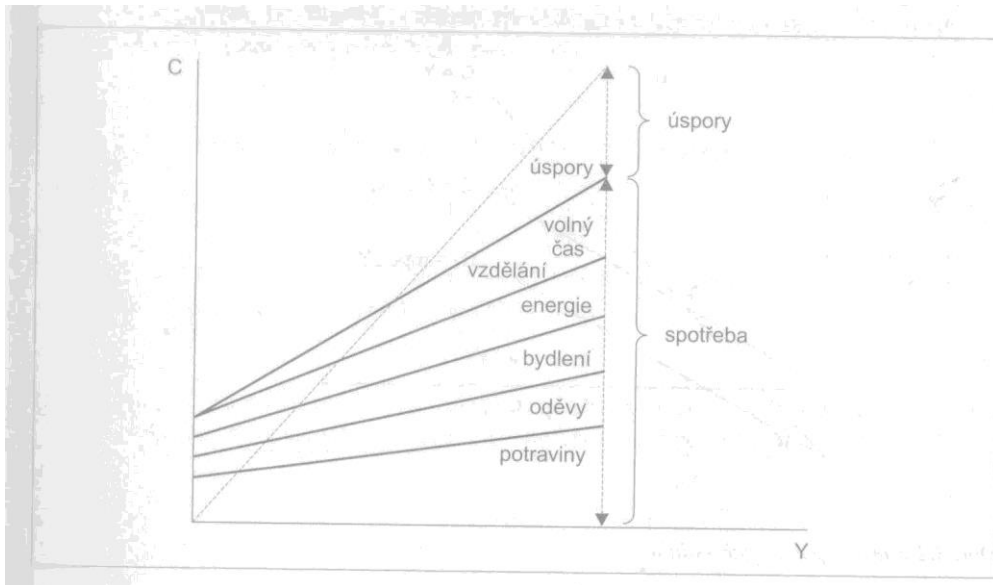
⁵ MACÁKOVÁ, L., A KOL. Mikroekonomie – základní kurz. 10. vyd. Slaný: Melandrium, 2007. ISBN 80-86175-56-0

⁶ FORÍŠKOVÁ, D. Vývoj míry úspor domácností ČR a vybraných zemí EU. Ostrava: Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, 2009.

3. 1. 1 Osobní důchod

Ve státech s tržním ekonomickým hospodářstvím očekáváme, že téměř veškeré výrobní faktory, tím myslíme práci, půdu, kapitál a přírodní zdroje, jsou ve vlastnictví domácností. Osobní důchod je celkový důchod, který získávají domácnosti, avšak tyto důchody se ne vždy dostanou v celé výši poskytovatelům výrobních faktorů. Je to z důvodu především toho, že domácnosti odvádějí část příjmu jako daň z příjmu fyzických osob. Na druhé straně je osobní důchod zvyšován o úroky z držení státních dluhopisů. Dále je tento důchod zvyšován o takzvané transferové platby. Jedná se o platby, které poskytuje vláda bez protihodnoty. To znamená, že domácnosti za ně neposkytují výrobní faktory. Jedná se například o dávky státního pojištění či podpora v nezaměstnanosti.

Obrázek 1: Osobní důchod⁷

⁷ JUREČKA, V., HLAVÁČEK, K., JÁNOŠÍKOVÁ, I., A KOL. Makroekonomie. Praha: Grada Publishing, 2010, s. 336. ISBN 978-80-247-3259-6.

3. 1. 2 Výdaje

Individuální výdaje domácností závisí na mnoha faktorech. Jako příklad můžeme uvést ovlivnění nákupu oblečení podle ročního období či nákup automobilů může být ovlivněn cenou pohonných hmot.

Z obrázku vidíme, že domácnosti disponující nižšími příjmy, snižují své výdaje pouze na uspokojení pro život nezbytných potřeb, jako jsou potraviny, oděvy či bydlení. Dále však vidíme, že domácnosti s příjmy vyššími upokojují kromě základních potřeb také potřeby vyšší, jako jsou výdaje na kulturu, cestování, sport a jsou také schopny ze svého příjmu uspořit⁸.

---

⁸ JUREČKA, V., HLAVÁČEK, K., JÁNOŠÍKOVÁ, I., A KOL. Makroekonomie. Praha: Grada Publishing, 2010, s. 336. ISBN 978-80-247-3259-6.

3. 1. 3 Hrubý disponibilní důchod domácností a relativní ukazatelé (1993 – 2016)

Tabulka 1: Hrubý disponibilní důchod domácností a relativní ukazatelé⁹

Rok	Hrubý disponibilní důchod (mil. Kč)	Spotřeba domácností (mil. Kč)	Hrubé úspory domácností (mil. Kč)	Míra spotřeby	Mezní sklon ke spotřebě	Míra úspor	Míra úspor
1993	617 175	600 707	16 468	0,973	1,027	0,027	0,027
1994	724 542	671 218	53 324	0,926	1,079	0,074	0,074
1995	875 787	766 513	109 274	0,875	1,143	0,125	0,125
1996	1 007 032	888 951	118 081	0,883	1,133	0,117	0,117
1997	1 128 526	993 932	134 594	0,881	1,135	0,119	0,119
1998	1 198 943	1 071 169	127 774	0,893	1,119	0,107	0,107
1999	1 256 690	1 128 952	127 738	0,898	1,113	0,102	0,102
2000	1 335 290	1 187 233	148 057	0,889	1,125	0,111	0,111
2001	1 421 154	1 266 287	154 867	0,891	1,122	0,109	0,109
2002	1 481 079	1 321 565	159 514	0,892	1,121	0,108	0,108
2003	1 539 635	1 386 577	153 058	0,901	1,110	0,099	0,099
2004	1 625 164	1 477 671	147 493	0,909	1,100	0,091	0,091
2005	1 713 079	1 540 391	172 688	0,899	1,112	0,101	0,101
2006	1 836 053	1 625 589	210 464	0,885	1,129	0,115	0,115
2007	1 953 795	1 743 070	210 725	0,892	1,121	0,108	0,108
2008	2 098 066	1 879 868	218 198	0,896	1,116	0,104	0,104
2009	2 160 905	1 883 654	277 251	0,872	1,147	0,128	0,128
2010	2 179 050	1 912 766	266 284	0,878	1,139	0,122	0,122
2011	2 184 176	1 951 963	232 213	0,894	1,119	0,106	0,106
2012	2 205 828	1 970 389	235 439	0,893	1,119	0,107	0,107
2013	2 207 679	1 996 648	211 031	0,904	1,106	0,096	0,096
2014	2 284 609	2 044 283	240 326	0,895	1,118	0,105	0,105
2015	2 383 321	2 125 028	258 293	0,892	1,122	0,108	0,108
2016	2 463 541	2 213 886	249 655	0,899	1,113	0,101	0,101

Disponibilní důchod je důležitým makroekonomickým ukazatelem. Jedná se o část důchodu, kterou získávají domácnosti. Skládá se ze všech důchodů tedy mezd, rent, úroků a vyplacených dividend a transferových plateb od vlády. Odečítají se od něj daně, které musí domácnosti zaplatit. Po obdržení ho mohou domácnosti použít na spotřebu či úspory. Z tabulky je zřetelné, že hrubý disponibilní důchod plynule roste a v roce 2016 dosahoval 2 463 541 mil. Kč.

⁹ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD [ČSÚ]. Databáze národních účtů: Časové řady sektorových účtů. [online]. 2018 [cit. 24-03-2018]. Dostupné z: <http://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocnkavyber.casrady_sek>. Vlastní zpracování.

Spotřebu tvoří spotřební výdaje domácností na krátkodobé a dlouhodobé statky či služby. Část spotřeby domácností je financována z dřívějších úspor, tato část se nazývá autonomní spotřeba (není závislá na velikosti důchodu). Z tabulky je patrné, že spotřeba domácností převyšuje úspory a tvoří až 70 % disponibilního důchodu. Rozdíl mezi disponibilním důchodem a výdaji na konečnou spotřebu jsou úspory. Tuto část odkládají domácnosti z důvodu zvýšení budoucí spotřeby.

Mezní sklon ke spotřebě vyjadřuje, o kolik vzroste spotřeba při zvýšení disponibilního důchodu o jednu dodatečnou jednotku. Z tabulky je patrné, že pokud vzroste disponibilní důchod o jednu jednotku, spotřeba se zvýší v průměru o 1,378¹⁰.

Úspory bychom mohli obecně definovat jako rozdíl disponibilního důchodu a konečné spotřeby. Její celková hodnota je však ovlivněna ještě hodnotou úspor, které si domácnosti za dané období vytvořily u penzijních fondů. Jedná se tedy o částku, kterou si domácnosti skutečně uspořily, nemohou ji však užívat celou. V rámci Evropské unie však můžeme říci, že ČR má jednu z nejnižších mír úspor. Při stále rostoucích investicích či výdajích se české domácnosti dostávají do pozice, kdy mají míru úspor velice nízkou či dokonce zápornou¹¹.

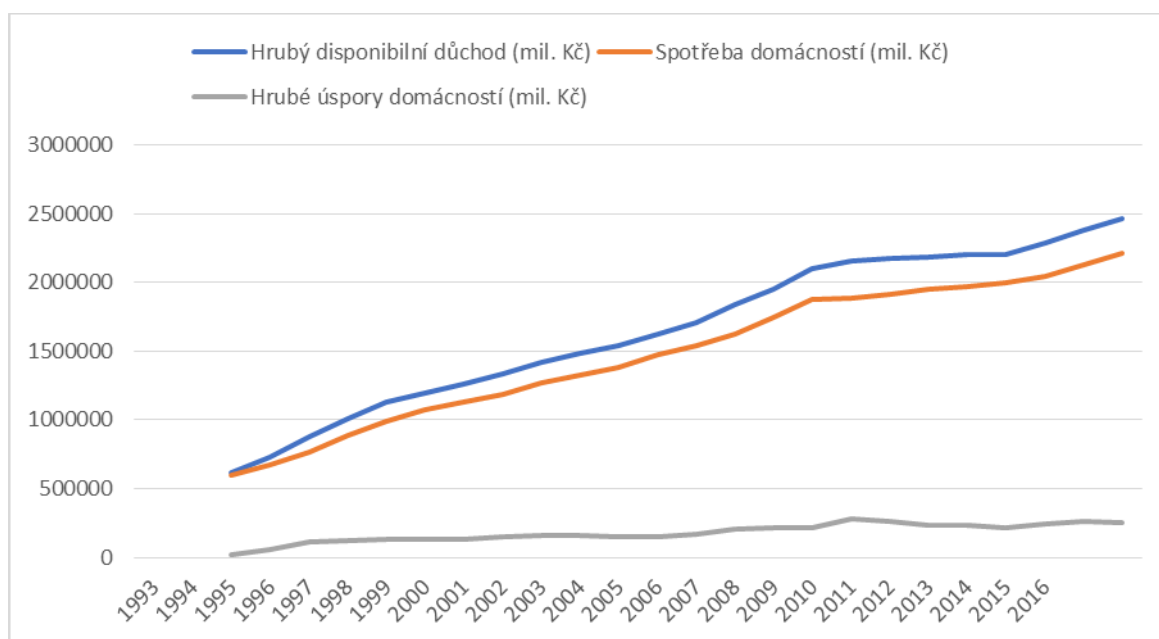
---

¹⁰ PAVELKA, T. Makroekonomie – základní kurz. Praha: Melandrium, 2007. 278 s. ISBN 978-80-86175-58-4

¹¹ HRONOVÁ, S., HINDLS, R Ekonomické chování sektoru domácností ČR – spotřeba a zadluženost. Statistika. Praha: Professional Publishing, 2008. č. 45, s. 189 – 204. ISSN 0322-788X

Graf 2: Disponibilní důchod, úspory a spotřeba domácností¹²

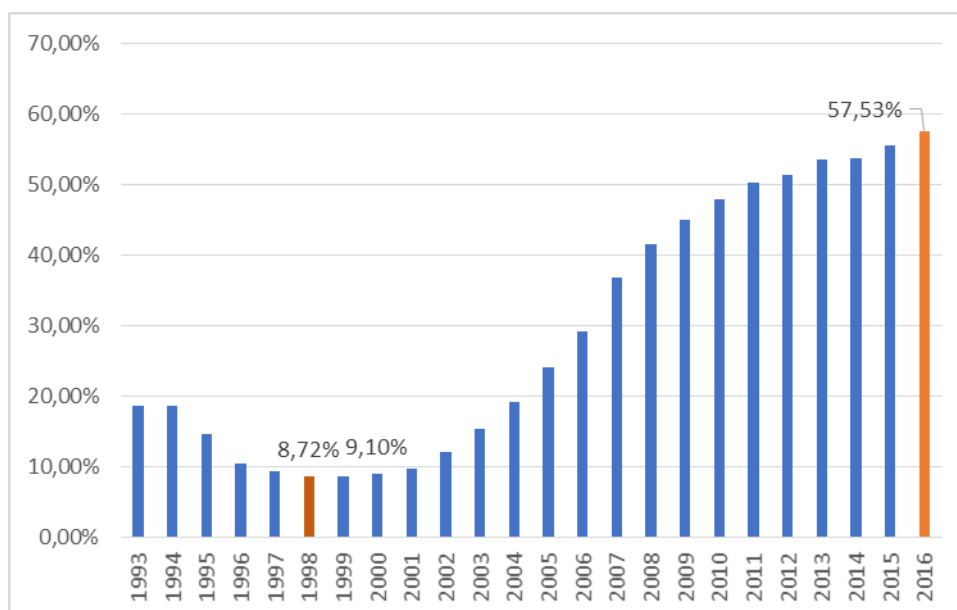
Z grafu je zřejmé, že spotřeba domácností je závislá na hrubém disponibilním důchodu. Znamená to tedy, že rostoucí disponibilní příjem následují i rostoucí výdaje na spotřebu. Dále je zřejmé, že růst hrubých úspor domácností zdaleka neodpovídá růstu předchozích faktorů disponibilního důchodu a spotřeby domácností.

¹² ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD [ČSÚ]. Databáze národních účtů: Důchody za HN. [online]. 2018 [cit. 08-03-2018]. Dostupné z: <http://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenkavyber.makroek_duchod>. Vlastní zpracování.

3. 1. 4 Bankovní úvěry domácností na hrubém disponibilním důchodu

Bankovní úvěry poskytnuté domácnostem jsou dostupné v systému časových řad ARAD. Dynamika růstu zadlužení českých domácností je relativně výrazná, pokud je však porovnána s ostatními členskými zeměmi Evropské unie, tak se ukazuje jako relativně malá. České domácnosti jsou zadlužené méně, než je tomu v ostatních zemích EU, jsou však chudší a tudíž jim častěji hrozí, že se dostanou do dluhové pasti.¹³

Graf 3: Bankovní úvěry domácností na hrubém disponibilním důchodu¹⁴

Pokud se podíváme na samotný graf závazků domácností poskytnutých bankami domácnostem, můžeme vidět, že ke zlomu dochází mezi lety 1998 – 2000. Nejnižší byla tato hladina v roce 1998 a od tohoto roku již začal počet postupně narůstat. K rychlejšímu nárůstu zadlužení dochází až po roce 2000, kdy se podíl závazků rovnal 9, 10 %. V roce 2016 se závazky domácností v poměru k hrubému disponibilnímu důchodu rovnaly již 57, 53 %. Musíme si, ale dát pozor není možné říci, že se zadluženost domácností rovnala 57, 53 % v roce 2016. V tomto grafu se nacházejí

¹³ ZAMRAZILOVÁ, E. Jaké problémy přináší finanční ngramotnost aneb Finanční (ne)gramotnost pohledem centrální banky. ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. [online]. 2018 [cit. 28-03-2018]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/zamrazilova_20111125_fin_vzdelavani.pdf>.

¹⁴ ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA [ČNB]. Rezidenti – úvěry domácnostem. [online]. 2018 [cit. 08-03-2018]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.PARAMETRY_SESTAVY?p_sestuid=27369&p_strid=AABBAF&p_lang=CS>. Vlastní zpracování.

pouze závazky k bankovním institucím, protože Česká národní banka neposkytuje data o zadlužení domácností od osadních nebankovních institucí.

V současné době můžeme zaznamenat rychlé tempo zadlužování domácností. Za počátek datujeme přibližně polovinu roku 2000, kdy dochází k výrazným přírůstkům nových úvěrů domácností. Důvodem těchto úvěrů může být především pokles úrokových sazeb. Dalšími důvody ke zvýšenému tempu zadlužování jsou demografické změny, kdy nastupuje nová generace zakládající vlastní rodiny, která potřebuje nové bydlení. Další příčinou jsou větší spotřební možnosti, kdy se zboží stává stále dostupnějším a domácnost si může pořídit prakticky cokoliv. S tím souvisí i dostupnost služeb, jako například nabídky cestovních kanceláří. Ke zvýšení zadluženosti vedou také změny přístupu bank. Úvěry jsou stále dostupnější, jsou kladeny stále nižší nároky na získání finančních prostředků. Domácnosti si však nepůjčují pouze u bank, ale využívají také půjček od leasingových firem, společností nabízejících prodej na splátky či další nebankovní půjčky¹⁵.

3. 1. 5 Úvěr

Úvěr je poskytnutí peněz za peněžitou odměnu, tedy úrok. Vzniká mezi věřitelem a dlužníkem. Je to závazek věřitele poskytnout peněžní prostředky a závazek dlužníka peníze převzít a vrátit i s úroky¹⁶.

Úvěry je možné rozdělit dle mnoha kritérií, v literatuře je možné nalézt různá dělení a skupiny úvěrů. Následně si představíme rozdělení úvěrů dle poskytovatele, splatnosti či dle účelu.

3. 1. 6 Dělení úvěrů

Rozdělení **úvěrů dle poskytovatele** - nyní se na finančním trhu nachází velké množství zprostředkovatelů, od kterých mohou domácnosti získat potřebné finanční prostředky. Postupem času začaly na trhu kromě bank vznikat i další instituce, které se snažily klientům nabízet finanční prostředky pro uspokojení jejich potřeb. Poskytovatele úvěrů můžeme dle ČNB rozdělit na Měnové finanční instituce a na Ostatní finanční zprostředkovatele.

---

¹⁵ ARNOŠT, O. Analýza zadluženosti českých domácností. [online]. 2005 [cit. 27-08-2017]. Dostupné z: <https://i.iinfo.cz/urs-att/Mesec_cz-studie_o_zadluzenosti_ceskych_domacnosti-113015889801607.pdf>.

¹⁶ ČESKÁ LEASINGOVÁ A FINANČNÍ ASOCIACE [ČLFA]. Charakteristika spotřebitelského úvěru. [online]. 2012 [cit. 29-08-2017]. Dostupné z: <<https://www.clfa.cz/index.php?textID=48>>.

Měnové finanční instituce jsou institucemi, které vlastní oprávnění od České národní banky na poskytování úvěrů a přijímání finančních vkladů. Jedná se zde o bankovní instituce, spořitelny a úvěrové společnosti. Konkrétní seznam všech licencovaných institucí můžeme nalézt na webových stránkách ČNB. Česká národní banka se stará kromě správného fungování finančního trhu také o činnosti těchto institucí a jejich regulaci.¹⁷

Ostatní finanční sprostředkovatelé, zjednodušeně by se dalo říci, že se jedná o společnosti, které doplňují nabídku finančních produktů bank a spořitelen, jsou opět uveřejňovány v evidenci ČNB a konkrétně se jedná o úvěrové společnosti, společnosti pokutující finanční leasing či další finanční produkty. Těchto společností pravidelně přibývá a čím dál častěji se můžeme setkat s reklamními aktivitami těchto firem. Velice často jsou ochotny půjčit i klientům, kterým již nejsou Měnové finanční instituce ochotny půjčit.

Úvěry dle splatnosti

Jedním ze základního druhu dělení úvěrů je rozdělení dle doby splatnosti:

- krátkodobé – doba splatnosti do 1 roku
- střednědobé – doba splatnosti více než 1 rok, maximálně však 5 let
- dlouhodobé – doba splatnosti více než 5 let

Dalším dělením jsou **úvěry dle účelu**. Zde je řešeno na jaký účel klient použije finanční prostředky. Tímto způsobem jsou děleny i statistiky ČNB, konkrétně systém ARAD.

---

¹⁷ JÍLEK, J. Peníze a měnová politika. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2004. 742 s. ISBN 80-247-07691

Jedná se o rozdělení úvěrů:

1. na spotřebu - úvěry jsou poskytnuty na spotřebu zboží či služeb
2. na bydlení – zde se nacházejí úvěry poskytnuté na účely bydlení a jeho údržby
3. ostatní úvěry – ostatní úvěry, které nejsou zařazeny v předchozích kategoriích

Spotřebitelský úvěr

Spotřebitelským úvěrem rozumíme účelové či bezúčelové poskytnutí peněz bankou či nebankovní institucí a to fyzické osobě. Odměnou za vypůjčení finančních prostředků je úrok. Výše úroku je uvedena roční úrokovou sazbou. Při poskytování úvěru se dále setkáváme s RPSN, což je roční procentní sazba nákladů. Spotřebitelské úvěry mohou zákazníci použít na financování nákupu zboží, služeb či na prosté získání hotovosti¹⁸.

Spotřebitelské úvěry se liší od úvěrů komerčních například informacemi, které podává klient bance, pokud žádá o úvěr. Fyzická osoba nepodává informace v takové míře než osoba právnická. Hlavním zdrojem, který se používá ke splacení úvěru, je běžný příjem klienta a tento příjem zpravidla přímo nesouvisí s věcí, na kterou je úvěr poskytnut. Spotřebitelské úvěry bývají zpravidla nižší než úvěry komerční, jelikož výdaje domácností nebývají tak vysoké jako firem.

Dalšími typy úvěrů jsou například akceptační úvěr či avalový (ručitelský) úvěr nebo kontokorentní úvěr. Ve vyspělých západních ekonomikách jsou kontokorentní úvěry nejvýznamnějšími krátkodobými bankovními úvěry. Jedná se o to, že zůstatek bankovního účtu může přecházet do debetu. Klient může tedy úvěr čerpat zcela automaticky. Může tedy platit ze svého účtu, i když na něm nemá dostatečné finanční prostředky. Výše částky, kterou klientovi banka poskytne je předem stanovena smlouvou, a vypůjčené peníze musejí být ve sjednaném termínu splaceny. Jedná se o krátkodobý typ úvěru, musí být tedy splacen do jednoho roku, pokud není určeno jinak, některé bankovní domy mohou mít nastavenou dobu splatnosti například na šest měsíců. Výhodou těchto úvěrů je především posílení platební schopnosti. Úroky za tento typ úvěru bývají zpravidla vyšší, a pokud klient přečerpá větší množství prostředků, než je ve smlouvě, dále se zvyšují¹⁹.

---

¹⁸ ČESKÁ LEASINGOVÁ A FINANČNÍ ASOCIACE [ČLFA]. Charakteristika spotřebitelského úvěru. [online]. 2012 [cit. 29-08-2017]. Dostupné z: < <https://www.clfa.cz/index.php?textID=48>>.

¹⁹ REVENDA. Z., MANDEL. M., KODERA. J., A KOL. Peněžní ekonomie a bankovníctví. Praha: Management press, 2004. 424 s. ISBN 978-80-271-0251-8

3. 2 Právní aspekt

Zpočátku je nutné seznámit se s několika základními pojmy právního hlediska zadlužení domácností.

Dluhem rozumíme závazek dlužníka vůči věřiteli, dlužník je povinen tento závazek plnit (zaplatit). Dlužník je fyzická či právnická osoba, které byl poskytnut úvěr. Tento úvěr je zpracován na základě úvěrové smlouvy a dlužník je povinen jej splatit. Věřitel je opět tedy fyzická či právnická osoba nabízející daný finanční produkt²⁰.

Právní vztahy a vazby jsou vykládány v zákoně č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník. V tomto zákoně nalezneme základní pojmy potřebné ke správnému pochopení zadlužení domácností. Jedná se tedy o zápůjčku (dřívější právní definice - půjčka), která je definovaná v 6 oddílu § 2 390 – 2 394 89/2012 Sb. Dalším právním vztahem je Smlouva o úvěru, vysvětlena v 7 oddílu 89/2012 Sb. § 2 395 -2 400.

Teto zákon vysvětluje vztahy mezi dlužníkem a věřitelem. Z těchto vztahů vychází funkce celého úvěrového trhu, do kterého se mezi bankovní sektor řadí i nebankovní instituce. Můžeme se řídit také další úvěrové obchody bank a finančních zprostředkovatelů. Úvěrový trh tedy tvoří subjekty, jako jsou banky, instituce nebankovního sektoru a domácnosti²¹.

3. 2. 1 Důsledky zadlužení

Úpadek ve formě platební neschopnosti

Podle Insolvenčního zákona se o úpadek neboli platební neschopnost, jedná, pokud má dlužník více věřitelů, zároveň má peněžité závazky déle jak 30 dnů po lhůtě splatnosti a není tyto závazky schopen plnit.

Úpadek ve formě předlužení

O předlužení se jedná v případě, že má dlužník více věřitelů a souhrn jeho závazků převyšuje hodnotu jeho majetku²². Dlužník tedy není schopen splácet své závazky, a sice samotnou půjčku, ale ani dluhovou službu, či penále, které stále narůstají s neplacením závazku. Tento problém není ve společnosti zcela výjimečný a půjčování peněz se stává velmi rizikovým. Předlužení má tři stupně, kdy první dva jsou

---

²⁰ ČESKÁ LEASINGOVÁ A FINANČNÍ ASOCIACE [ČLFA]. Charakteristika spotřebitelského úvěru. [online]. 2012 [cit. 29-08-2017]. Dostupné z: <<https://www.clfa.cz/index.php?textID=48>>.

²¹ REVENDA, Z. Peněžní ekonomie a bankovníctví. 4. vydání. Praha: Management Press, 2008. 627 s. ISBN 978-80-7261-132-4

²² MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI. Úpadek a způsoby jeho řešení. [online]. 2017 [cit. 10-09-2017] Dostupné z: <<http://insolvencni-zakon.justice.cz/obecne-informace/upadek-a-zpusoby-jeho-reseni.html>>.

celkem běžné a jedná se o neschopnost splácet půjčky nebo spotřebitelské úvěry. Druhým stupněm je neschopnost platit bydlení. Třetím a celkem výjimečným stupněm je nedostatek finančních prostředků na jídlo a oblečení. Domácnosti se mohou do takovéto situace dostat především díky nedostatečným příjmům, vysokým výdajům a nedostatečnou právní ochranou. Mezi hlavní příčiny nedostatečných příjmů domácností řadíme neúspěšné podnikání, nezaměstnanost a nízkou kvalifikaci. Lidé často nepočítají s tím, že by se mohli dostat do situace předlužení, mohou být ovlivněny také invaliditou, nemocí a úmrtím v rodině²³.

3. 2. 2 Způsoby řešení úpadku

Oddlužení

Oddlužení neboli osobní bankrot je jedním z řešení úpadku, které upřednostňuje sociální hledisko před ekonomickou stránkou. Jedná se především o motivaci dlužníka k aktivnímu umoření svého dluhu, alespoň do výše 30 %. Tento způsob řešení úpadku je hlavně pro ty dlužníky, kteří se do úpadku dostali běžnou činností, tedy provozem domácnosti. Oddlužit se však mohou i osoby podnikající, nesmí však mít dluhy z podnikání. Návrh na povolení oddlužení podává vždy dlužník²⁴.

Exekuce

Exekuce je prováděna z důvodu vymožení peněžitého dluhu z dlužníka pro věřitele. Před každou exekucí probíhá soudní řízení, kdy soud zkoumá, zda dluh existuje a určí, do kdy má být dluh dlužníkem uhrazen. Pokud však dlužník tento verdikt ignoruje, může se věřitel opět obrátit na soud a požádat ho, aby nařídil exekuci. To znamená, že exekutor vymáhá soudní nařízení a dluh se zvyšuje o náklady na exekuci²⁵.

---

²³ MINISTERSTVO FINANCÍ [MFCR]. Národní strategie finančního vzdělání. [online]. 2010 [cit. 28-02-2018]. Dostupné z: <http://www.vzdelavani2020.cz/images_obsah/dokumenty/knihovna-koncepci/financi-vzdelavani/narodni_strategie_financniho_vzdelavani_mf2010.pdf>.

²⁴ MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI. Oddlužení. [online]. 2017 [cit. 10-09-2017] Dostupné z: <<http://insolvencni-zakon.justice.cz/obecne-informace/oddluzeni.html>>.

²⁵ EXEKUTORSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY [EKCR]. Co je exekuce? [online]. 2017 [cit. 12-09-2017]. Dostupné z: <<http://www.ekcr.cz/1/exekutori-radi/794-6-co-je-to-exekuce?w>>.

3. 3 Sociální aspekt

3. 3. 1 Možné způsoby předejití zadlužení

Pojištění schopnosti splácet

Pojištění schopnosti splácet pojednává obvykle o dvou základních rizicích, a to o úmrtí a vzniku invalidity třetího stupně. Pokud by tedy jedno z těchto rizik nastalo, pojišťovna, u které je pojištění uzavřeno, za pojištěného splatí zbytek dluhu. Součástí tohoto pojištění může být i pojištění ztráty zaměstnání. Toto pojištění se však vždy nemusí vyplatit. Banky i pojišťovny mají nastavené karenční lhůty až do dvou let, tudíž neplatí okamžitě při vzniku rizika. Pokud si tedy domácnost bere úvěr, měla by mít finanční prostředky na několik splátek dopředu a proti ztrátě zaměstnání poskytují krytí jen ty nejdražší formy pojišťovacího produktu. Z finančního hlediska zaplatíte měsíčně od 4% z měsíční splátky úvěru a nejvíce však 10% z úvěru²⁶.

Rozvoj finanční gramotnosti

Jedním z prostředků jak se bránit či jak předejít zadlužení je finanční vzdělání občanů, to vede k zajištění toho, aby byli občani lépe informováni o důsledcích svých rozhodnutí. Pokud dojde k lepší dostupnosti informací, budou spotřebitelé lépe chráněni na celém finančním trhu. Rozvoj finanční gramotnosti vede k pochopení osobní odpovědnosti za finanční zajištění. Nedostatečná finanční gramotnost má velký vliv na celou ekonomiku sledované oblasti, jak se ukázalo při hypoteční, později globální finanční krizi. Tato krize byla jedním z impulsů pro silnější prosazování aplikace finanční gramotnosti v celé EU, aby nedocházelo k dalšímu narušování stability finančního sektoru²⁷.

3. 3. 2 Reklama – ovlivnění spotřebitelů

Je hlavním spouštěčem zadlužení domácností v současné době. Reklama na nás útočí ze všech stran, snaží se nás nalákat či donutit k nákupu stále nových produktů. Neplní už ani původní poslání, kterým bylo seznámit spotřebitele s novým produktem, kdy se sám spotřebitel rozhodl, zda má potřebu daný produkt vlastnit. V současné době se nám reklama často snaží vnutit pocit, že bez daného produktu nedokážeme žít nebo, že nás produkt ochrání před šikanou či posune do jiné sociální třídy. Zaměření probíhá podle věkových skupin, malým dětem jsou často reklamní spoty vnucovány mezi pro ně

---

²⁶ DTEST. CZ. Pojištění schopnosti splácet – je výhodné? [online]. 2015 [cit. 12-09-2017]. Dostupné z: <<https://www.dtest.cz/clanek-4209/pojisteni-schopnosti-splacet-je-vyhodne>>.

²⁷ MINISTERSTVO FINANČÍ [MFCR]. Národní strategie finančního vzdělání. [online]. 2010 [cit. 28-02-2018]. Dostupné z: <http://www.vzdelavani2020.cz/images_obsah/dokumenty/knihovna-koncepci/financi-vzdelavani/narodni_strategie_financniho_vzdelavani_mf2010.pdf>.

určené pořady na televizních obrazovkách a děti následně tyto produkty vyžadují na svých rodičích, nejvíce se tento fenomén projevuje před obdobím Vánoc, setkáváme se s ním však celoročně. Mladým lidem, kteří svůj volný čas často tráví na sociálních sítích, jsou produkty podsouvány právě tam. Zde se opět reklama snaží co nejvíce zaútočit na spotřebitele tím, co spotřebitel požaduje například jak být „IN“ nebo jak se zalíbit budoucím partnerům. Na starší občany jsou zbraně reklamy přichystány například v ordinacích lékařů, lékárnách či tisku. Senioři si pak mohou vytvořit představu, že bez daného produktu nejsou schopni žít. Důležitost reklamy se tedy nezmenšuje, ale naopak stále zvětšuje, jelikož se vytvářejí stále nové marketingové možnosti, které se více a více zaměřují na potřeby jednotlivce a reklamu směřují tedy přímo na něj. Od původní pouliční reklamy přes tisk, rádio, televizi, internet či sociální síť.

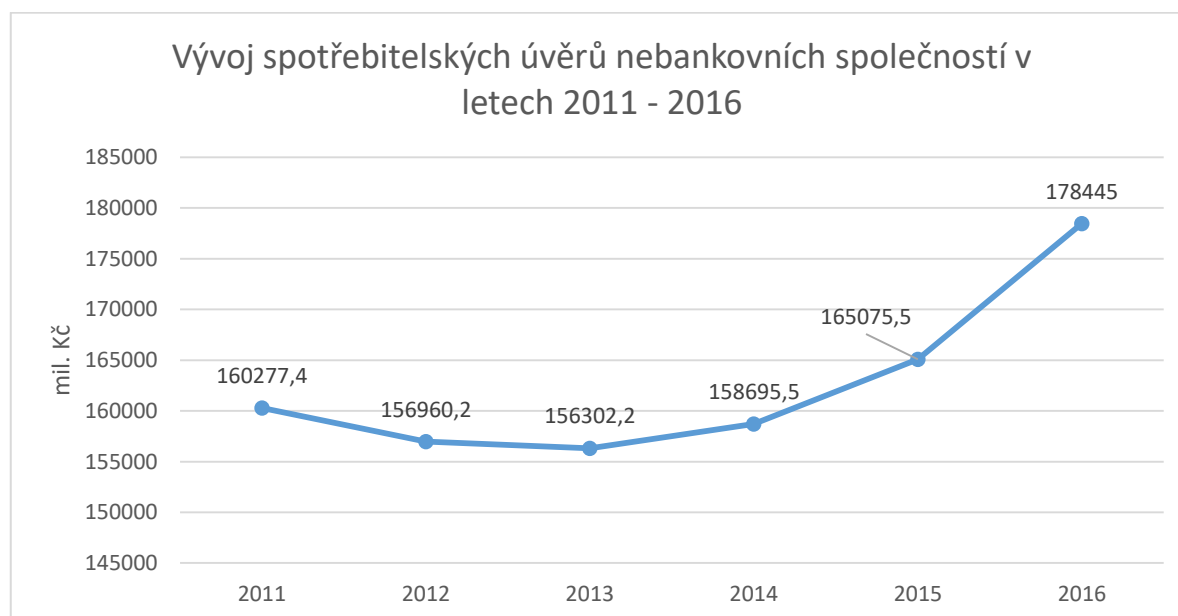
4 Analýza zadlužení domácností ČR v letech 2011 - 2016

V této části práce se již budeme zaměřovat na samotnou problematiku zadlužení domácností v ČR mezi roky 2011 – 2016. Následně budou získaná data srovnána s ostatními členskými státy Evropské unie, které se řídí stejnými pravidly pro vydávání dat a statistik jednotného trhu EU. Mezi hlavní formy finančních produktů, kterými se domácnosti zadlužují, jsou spotřebitelské úvěry a hypotéky. Těmito produkty domácnosti uspokojují své potřeby a stále zvyšují své zadlužení.

4. 1 Analýza spotřebitelských nebankovních úvěrů

Data o spotřebitelských úvěrech a společnostech, které tyto produkty nabízejí, poskytuje Česká leasingová a finanční asociace (dále jen „ČFLA“). Svou firemní historii ČFLA započala na začátku 90. let a v současné době sdružuje 42 společností, které se na trhu spotřebitelských úvěrů v České republice podílely celkem z 96 %. Spotřebitelské úvěry se liší samozřejmě, jak společností kterou je úvěr nabízen či produktem, který je nabízen (úvěr nebo leasing).

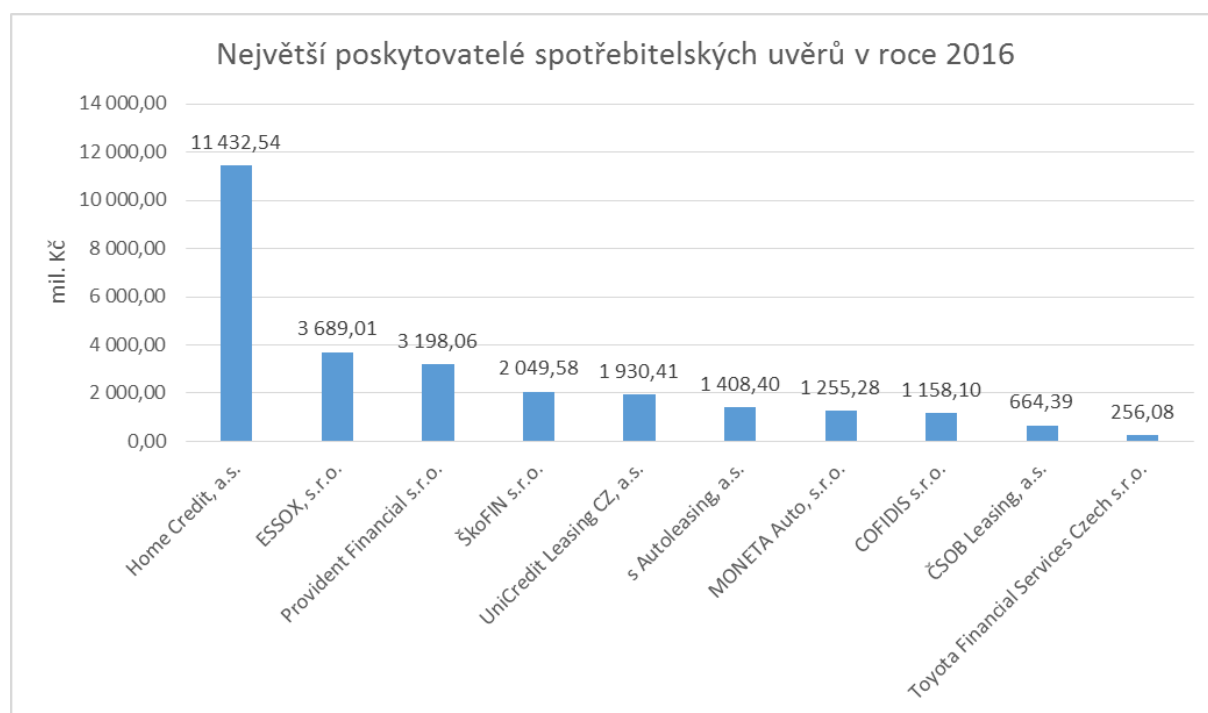
Graf 4: Vývoj spotřebitelských úvěrů nebankovních institucí v letech 2011 – 2016²⁸

²⁸ ČESKÁ LEASINGOVÁ A FINANČNÍ ASOCIACE [ČFLA]. Zpráva o stavu a vývoji nebankovního leasingového, úvěrového a factoringového trhu v ČR – r. 2016. [online]. 2017 [cit. 17-11-2017]. Dostupné z: <<https://www.clfa.cz/index.php?textID=65>>.

Graf č. 4 zachycuje vývoj spotřebitelských úvěrů, na trhu finančních produktů. Nejedná se zde však o velikost celkových pohledávek i z předchozích let, ale o roční přírůstky úvěrů neboli nové úvěry v příslušném roce. V období mezi lety 2011 – 2014 nedošlo k výraznějšímu nárůstu poskytnutých spotřebitelských úvěrů. Od roku 2011 dokonce docházelo k poklesu objemu poskytnutých úvěrů, kdy v roce 2013 došlo k opětovnému růstu. Mezi roky 2014 – 2016 došlo k 12,6% nárůstu, což utrácení domácností rostla oproti předchozím letem vysokým tempem. Meziroční rozdíl mezi posledními sledovanými roky byl 8 %. Snižování počtu úvěrů je dáno především doznívající finanční krizí, kdy se nebyly domácnosti ochotny zadlužovat tak rychlým tempem. Atraktivita těchto úvěrů je dána převážně jejich neomezenou variabilitou pro financování různorodých potřeb domácností. Dále se atraktivita spotřebitelských úvěrů zvyšuje samozřejmě i snazší dostupností, než je tomu například u hypotečních úvěrů.

Graf 5: Největší poskytovatelé spotřebitelských úvěrů v roce 2016 - nebankovní společnosti²⁹

Největším poskytovatelem spotřebitelských úvěrů v kategorii nebankovních institucí v roce 2016 byla společnost Home Credit, a. s., která byla s odstupem 7 743. 53

²⁹ ČESKÁ LEASINGOVÁ A FINANČNÍ ASOCIACE [ČLFA]. Zpráva o stavu a vývoji nebankovního leasingového, úvěrového a factoringového trhu v ČR – r. 2016. [online]. 2017 [cit. 17-11-2017]. Dostupné z: <<https://www.clfa.cz/index.php?textID=65>>.

milionů Kč následována společností ESSOX, s. r. o. Třetím největším poskytovatelem byla společnost Provident Financial s. r. o., všechny tyto společnosti jsou dle ČNB nebankovní společnosti. Jedná se o společnosti, které se specializují na krátkodobé půjčky nižších finančních obnosů. Další v pořadí se nacházejí jak leasingové, tak nebankovní společnosti, které se tedy specializují jak na úvěry či na leasing. Některé vybrané společnosti jakou dceřinými firmami bankovních domů s bankovní licencí ČNB, v tabulce však figuruje jako nebankovní společnosti. Ještě v roce 2014 – 2015 patřila mezi hlavní poskytovatele spotřebitelských úvěrů společnost CETELEM, a. s., tato společnost se však stala v roce 2017 bankou a začala fungovat pod názvem HELLO BANK!³⁰

---

³⁰ ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA [ČNB]. Seznamy regulovaných a registrovaných subjektů finančního trhu. [online]. 2017 [cit. 08-12-2017]. Dostupné z: <https://apl.cnb.cz/apljerrsdad/JERRS.WEB07.INTRO_PAGE?p_lang=cz>.

4. 2 Hypoteční úvěry

Hypotéka neboli též hypoteční úvěr je poskytnutí peněz ne investice do nemovitostí. Je zde tedy stanoven účel úvěru, a sice koupě nemovitosti do osobního vlastnictví, financování výstavby nemovitosti a tak dále. Hypoteční úvěr je zpravidla dlouhodobý s dobou splatnosti 5 – 20 let. Úroková sazba z hypotečního úvěru bank, bývá nejčastěji odvozena od cen zdrojů používaných k refinancování. Sazba úroku může být pevná po celou dobu splatnosti hypotéky nebo pohyblivá, která se odvozuje od závislosti na vývoji tržních úrokových sazeb. Velmi často je při využívání hypoték použita kombinace těchto dvou způsobů, tedy pevná sazba na několik počátečních let a později se přechází na sazbu pohyblivou na zbytek splatnosti produktu³¹.

„V České republice je poskytování úvěrů se zástavou nemovitosti běžné od počátku 90. let, skutečný hypoteční úvěr do poloviny roku 1995 ani jedna banka neposkytovala. Rozhodujícím problémem byla legislativa“³².

Hypoteční úvěry však nemusí být poskytovány za účelem investice, nejsou tedy účelově vázány, tomuto typu hypotéky se říká tzv. americká hypotéka („home equity loan“). Úvěr je však sjednán opět na základě zástavy nemovitosti. To, že není hypotéka účelově vázána, znamená, že dlužník ji může využít na koupi čehokoliv³³.

Hypotéky jsou sjednávány na dlouhou dobu, jejich splatnost je obvykle v rozmezí 5 – 45 let. Nejčastěji jsou však sjednávány na období okolo 30 let. Dlužníci, kteří mají hypoteční úvěr, by měli být v době splacení v produktivním věku. Splacení hypotéky před dobou splatnosti je obvykle možné, ale banky takovýto postup často sankciují, nejčastěji v podobě vysoké úrokové míry z předčasně splacené částky³⁴.

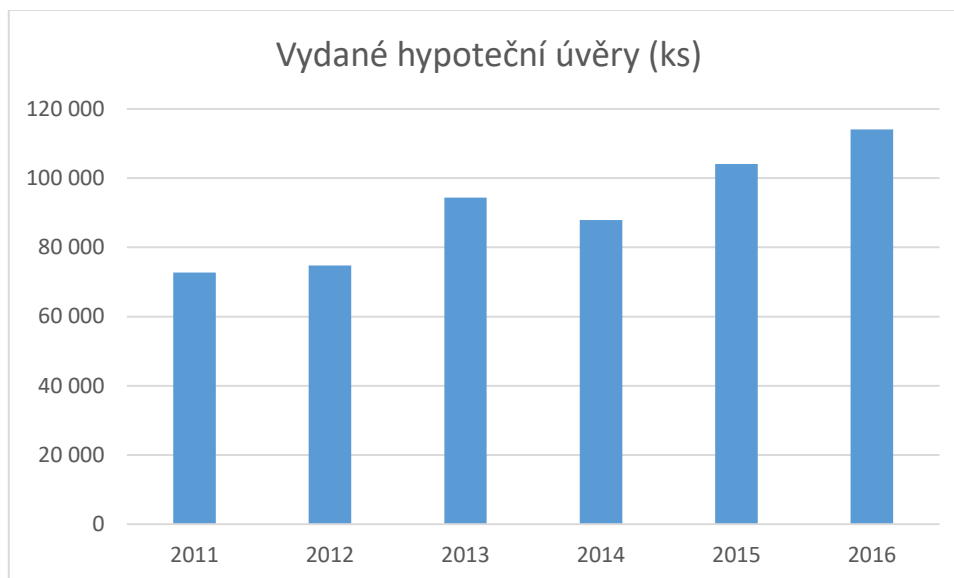
³¹ REVENDA, Z., MANDEL, M., KODERA, J., A KOL. Peněžní ekonomie a bankovníctví. Praha: Management press, 2004. ISBN 978-80-271-0251-8

³² POLOUČEK, S. Bankovníctví. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006. 716 s. ISBN 80-7179-4627 s. 381

³³ JÍLEK, J. Peníze a měnová politika. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2004. 742 s. ISBN 80-247-07691

³⁴ FINANCE. CZ. Splatnost a splacení hypotečního úvěru. [online]. [cit. 15-02-2018]. Dostupné z: <<https://www.finance.cz/bydleni/hypoteky/abeceda-hypotek/splaceni/>>.

Graf 6: Vydané hypoteční úvěry (ks)³⁵

Hypoteční úvěry dosahovaly koncem roku 2016 hodnoty 114 044 ks vydaných hypotečních úvěrů. Objem vydaných hypotečních úvěrů v ČR na vydané kusy vzrostl mezi roky 2011 a 2016 o celých 41 323 ks. V roce 2014 však došlo k propadu nově vydaných hypotečních úvěrů. Skupina těchto úvěrů je nejvýznamnější složkou zadluženosti českých domácností. Kromě hypotečních úvěrů jsou také nabízeny úvěry ze stavebního spoření a spotřebitelské úvěry na bydlení. Všechny tyto úvěry zachycuje graf č. 6, který vyobrazuje strukturu výdajů domácností na bydlení.

Hypoteční úvěry na bydlení mají stále relativně rostoucí trend, kromě roku 2014 kdy došlo k poklesu vydaných hypoték. Vliv na tento fakt měla především doznívající finanční krize, kterou pocítilo mnoho domácností. Na propad nejspíše neměly velký vliv úrokové sazby, jelikož stále klesaly. V roce 2011 byla průměrná úroková sazba 4,28 %, roce 2014 byla průměrná úroková sazba již 2,55 % a v roce 2016 1,95 %. Od podzimu roku 2017, Česká národní banka začala opět úrokové sazby navyšovat a to především z důvodu oživení české ekonomiky. Následně se od tohoto rozhodnutí opět začaly zvyšovat úrokové sazby hypotečních úvěrů komerčních bank.

³⁵ MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR [MMR]. Hypoteční úvěry za roky 2002 až 4Q 2007. [online]. 2018 [cit. 19-02-2018]. Dostupné z: <<https://www.mmr.cz/getmedia/8acf2bb1-4087-4340-bd88-66c98f8c486d/Hypotecni-uvery-za-roky-2002-az-4Q-2017,-k-31-12-17-s-logem.pdf?ext=.pdf>>. Vlastní zpracování.

Tabulka 2: Průměrná úroková sazba hypotečních úvěrů na nákup nemovitostí³⁶

Roky	Průměrná úroková sazba hypotečních úvěrů na nákup nemovitostí
2011	4,28
2012	3,51
2013	3,33
2014	2,55
2015	2,21
2016	1,95

V následujících letech je možné očekávat i pokles objemu vydaných hypotečních úvěrů. Díky oživení ekonomiky dochází opět ke zvyšování úrokových sazeb, které hypotéku domácnosti prodraží a dále se ČNB snaží omezit bankovní domy ve schvalování hypotečních úvěrů i domácnostem relativně nízkou bonitou. Avšak vzhledem k charakteru účelu, na který jsou hypotéky využívány je jasné, že tyto bankovní produkty jsou a budou propojeny, také s vývojem na trhu nemovitostí. Pokud by ceny nemovitostí dále rostly neúměrným tempem k celkovým příjmům domácností, tak lze očekávat, že se domácnosti napříč Evropou nebudou ochotny zadlužovat v takové míře. Popřípadě je možné očekávat nižší tempo nově vydaných hypotečních úvěrů.

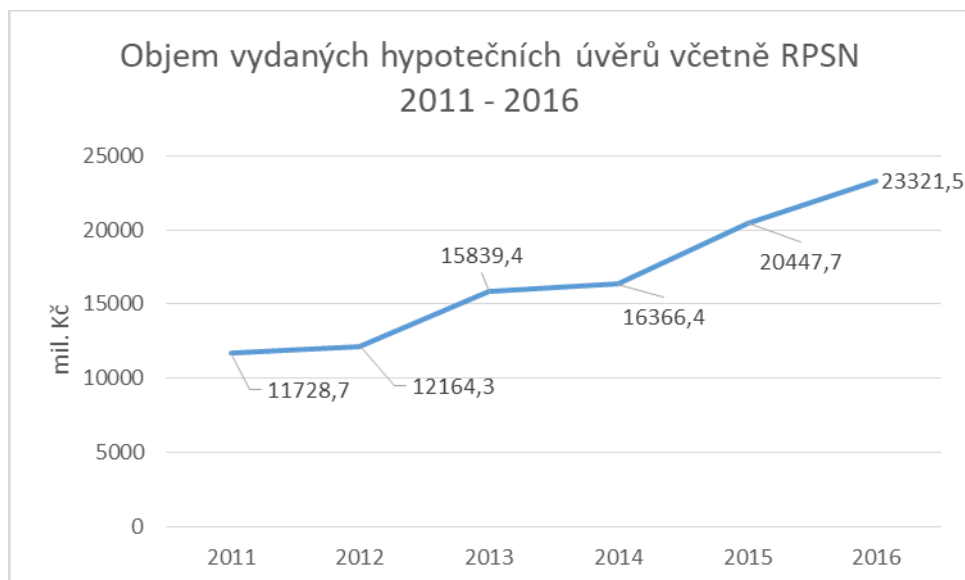
Smluvní jistina jako částka, kterou si zákazník původně půjčil od banky na nemovitost, případně na hypoteční úvěr. Jistina nezahrnuje úroky a ani další poplatky. Jistina hypotéky bývá obvykle nižší, než je cena nemovitosti. Pokud se jedná o 100 % hypotéku, tak je tato jistina rovna celkovému hypotečnímu úvěru. Jistina se umořuje, chceme-li snižuje, s každou měsíční splátkou hypotéky³⁷.

---

³⁶ ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA [ČNB]. Databáze časových řad ARAD: Nové úvěry na bydlení poskytnuté bankami a stavebními spořitelny obyvatelstvu (% p. a. a objemy v mil. Kč). [online]. 2018 [cit. 29-03-2018]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sestuid=49810&p_uka=3&p_strid=AAABD&p_od=201401&p_do=201802&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C>. Vlastní zpracování.

³⁷ JÍLEK, J. Peníze a měnová politika. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2004. 742 s. ISBN 80-247-07691

Graf 7: Objem vydaných hypotečních úvěrů včetně RPSN 2011 - 2016³⁸

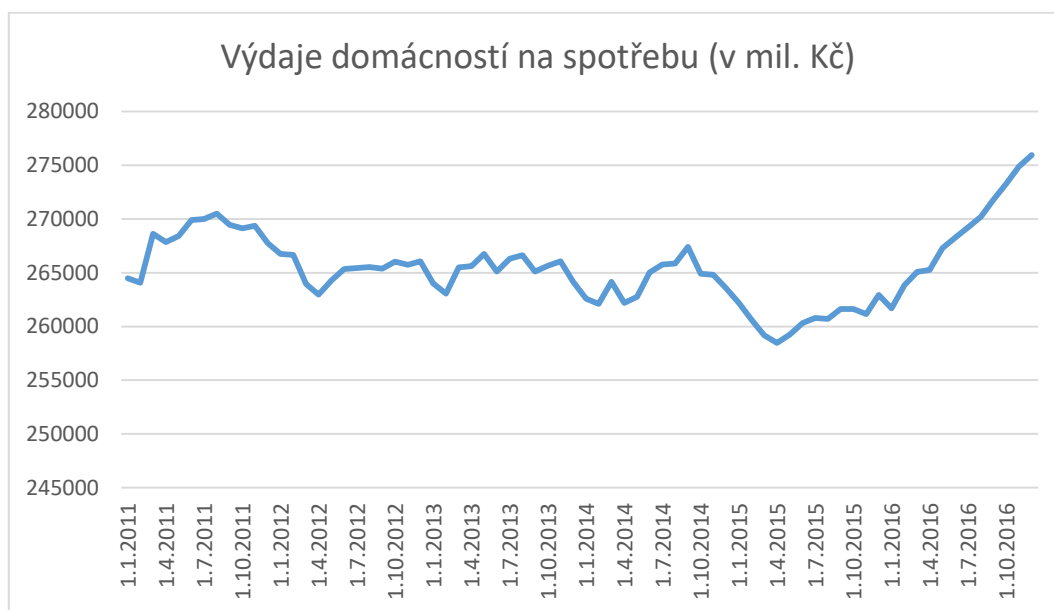
Co se však týká finanční stránky, objem hypotečních úvěrů stále roste. Tedy i chuť investovat do vlastního bydlení stále roste, tento fenomén je samozřejmě ovlivněn nutností vlastního bydlení, dále růstem nájmu, kdy se nám často vyplatí spíše vlastní hypoteční úvěr, než dlouhodobé placení nájmu. Objem nově vydaných hypotečních úvěrů včetně RPSN vzrostl mezi roky 2011 a 2016 celkem o 98,4 %. V celém sledovaném období dochází k setrvalému nárůstu této částky. Nejvíce však od roku 2014, i když v přepočtu na vydané kusy nových hypotečních úvěrů došlo v roce 2014 k mírnému poklesu. V roce 2016 byla tato částka rovna 23,3 miliard Kč, ve sledovaném období došlo tedy celkem k nárůstu o 11,6 mld. Kč.

³⁸ MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR [MMR]. Hypoteční úvěry za roky 2002 až 4Q 2007. [online]. 2018 [cit. 19-02-2018]. Dostupné z: <<https://www.mmr.cz/getmedia/8acf2bb1-4087-4340-bd88-66c98f8c486d/Hypotecni-uvery-za-roky-2002-az-4Q-2017,-k-31-12-17-s-logem.pdf?ext=.pdf>>. Vlastní zpracování.

4. 3 Struktura zadlužení domácností

Graf 8: Výdaje domácností na spotřebu (v mil. Kč)³⁹

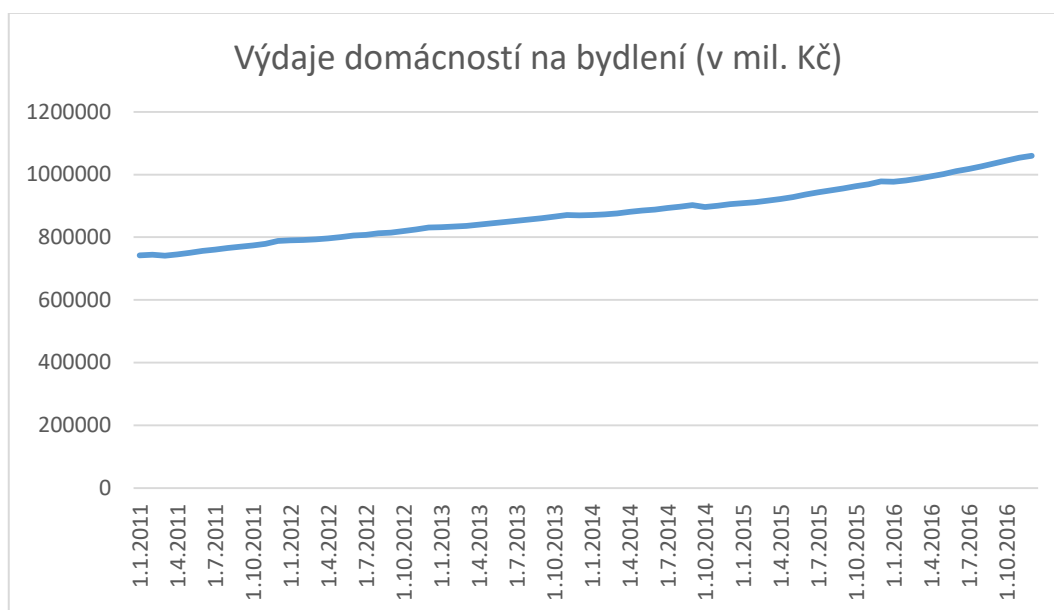
Pokud se podíváme na graf výdajů na spotřebu, byly přibližně od roku 2012 do roku 2014 přibližně stejné, docházelo k poklesu výdajů a později přibližně v polovině roku 2015 od tohoto zlomu výdaje domácností stále rostou. Vliv na výdaje může mít také finanční krize, pokud by to tak skutečně bylo, znamenalo by to, že přibližně polovina roku 2015 by znamenala konec finanční krize. Výdaje domácností na spotřebu jsou víceméně jedinými ze sledovaných výdajů, které po celé sledované období rostly.

³⁹ ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA [ČNB]. Databáze časových řad ARAD: Finanční aktiva, závazky, domácnosti. [online]. 2017 [cit. 29-08-2017].

Dostupné z:

<https://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=1&p_sort=2&p_des=50&p_sestuid=1538&p_uka=1&p_strid=AAD&p_od=201101&p_do=201612&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C>. Vlastní zpracování.

Graf 9: Výdaje domácností na bydlení (v mil. Kč)⁴⁰

Výdaje na bydlení rostou přibližně stejným tempem, jedná se o výdaj, kterému se nevyhne téměř žádná domácnost. Tyto výdaje jsou také nejvyššími mezi sledovanými výdaji, k 31. 12. 2016 byla tato částka 1 059 587,5 mil. Kč. Tento fakt také ovlivňuje uvolněná finanční politika EU. Nejvíce z celé Evropy ceny nemovitostí rostou v České Republice, důvodem může být složitá byrokracie při výstavbě nových bytů nebo končící krize a chuť nakupovat nemovitosti⁴¹.

Výdaje na bydlení zahrnují také splátky hypotečních úvěrů, které tvoří jednu ze složek výdajů domácností na bydlení. Abychom si lépe představili, kolik reálně zaplatí domácnost za nákup nemovitosti, můžeme si uvést příklad nákladů na bydlení spojených s hypotečním úvěrem.

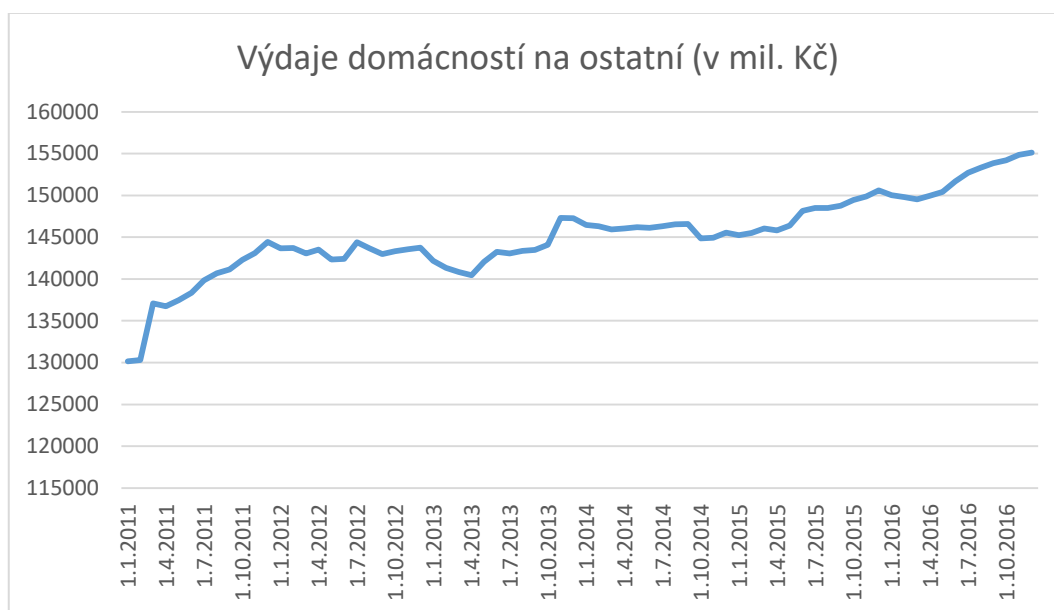
⁴⁰ ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA [ČNB]. Databáze časových řad ARAD: Finanční aktiva, závazky, domácnosti. [online]. 2017 [cit. 29-08-2017]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.PARAMETRY_SESTAVY?p_sestuid=29683&p_strid=AFK&p_lang=CS>. Vlastní zpracování.

⁴¹ SKLENÁŘ, P. Růst cen nemovitostí: pro stromy není vidět les. Hospodářské noviny. [online]. 2017 [cit. 04-09-2017]. Dostupné z: <<https://byznys.ihned.cz/c1-65750900-rust-cen-nemovitosti-pro-stromy-neni-videt-les>>.

Příklad

Domácnost nakoupila v roce 2016 byt do osobního vlastnictví o velikosti 60 m^2 , za cenu 1 700 000 Kč v Českých Budějovicích. Domácnosti je tedy poskytnuta hypotéka ve výši 1 500 000 Kč a zbylých 200 000 Kč poskytne domácnost z osobních úspor. Měsíční splátka hypotéky je 7 942 Kč s dobou splatnosti 20 let a RPSN 2,49 %. Po splacení hypotečního úvěru domácnost zaplatí poskytovateli úvěru 1 906 080 Kč. Pokud je byt součástí společenství vlastníků bytových jednotek (SVJ) dochází k dalšímu zvyšování částky, kterou domácnost měsíčně případně ročně vydá. Pokud by domácnost platila při velikosti bytu 60 m^2 částku 1 500 Kč, náklady na bydlení by se dále zvýšily na 9 442 Kč. Při této měsíční částce domácnost vydá ročně 113 304 Kč.

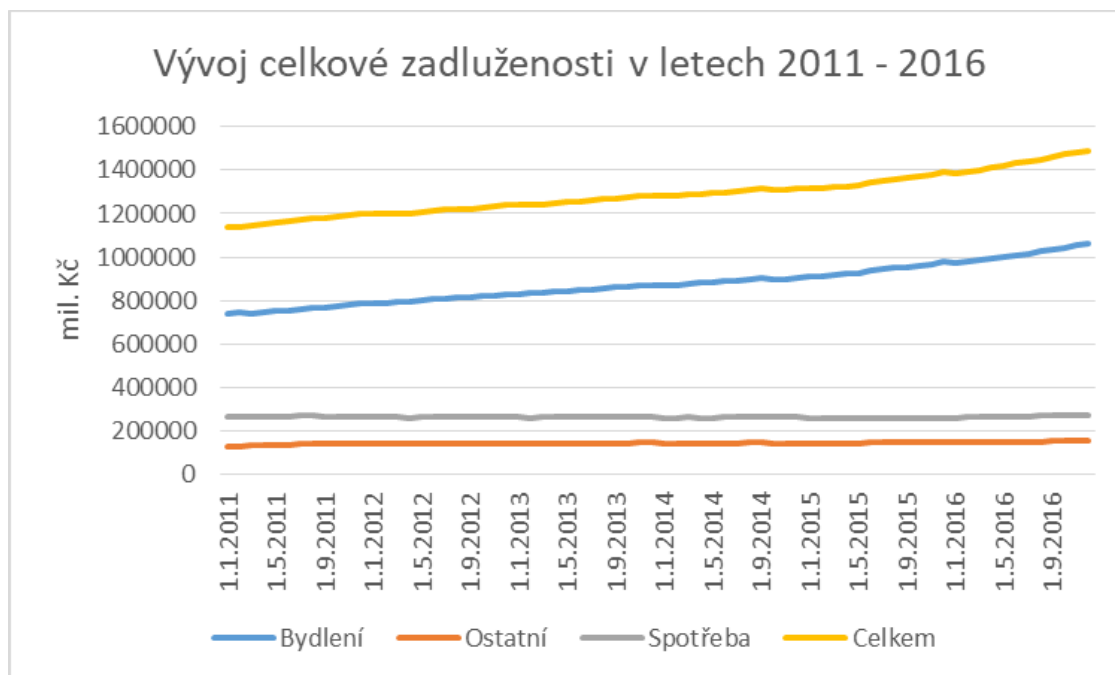
Graf 10: Výdaje domácností na ostatní (v mil. Kč)⁴²

Ostatní výdaje domácností rostou přibližně stejným tempem, mají tedy stále rostoucí tendenci. Výdaje jsou samozřejmě ovlivněny jak inflací, tak celkovou náladou spotřebitelů. Pokud se sledovaný stát nachází v krizi, tak některé výdaje mohou klesat, toto klesání se může projevit především na výdajích, které nejsou „životně“ důležité. Pokud roste zaměstnanost, tak se zvyšují mzdy, domácnosti vydávají vyšší finanční obnos na ostatní výdaje jako například na cestování, kulturu, zdravý či krásu.

⁴² ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA [ČNB]. Databáze časových řad ARAD: Finanční aktiva, závazky, domácnosti. [online]. 2017 [cit. 29-08-2017]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.PARAMETRY_SESTAVY?p_sestuid=29683&p_strid=AFK&p_lang=CS>. Vlastní zpracování.

Graf 11: Vývoj celkové zadluženosti domácností v letech 2011 – 2016⁴³

Při sloučení veškerého zadlužení domácností, to je zadlužení na bydlení, spotřebu a ostatní, můžeme snadněji porovnat velikost zadlužení v jednotlivých kategoriích. Vydání domácností na bydlení má tedy o poznání vyšší hodnotu, než je tomu u spotřeby a potažmo ostatního zadlužení. Poslední dvě kategorie nedisponují tak vysokou intenzitou růstu, jako je tomu právě u bydlení a v poslední době se jejich hranice začínají přibližovat.

4. 3. 1 Dílčí závěr

Při pohledu na graf struktury zadlužení domácností ČR můžeme vidět, že na současné míře vydání mají největší podíl právě zadlužení spojené s bydlením. Jedná se o jedinou část výdajů domácností, která roste v relativně stejném tempu a je jen minimálně ovlivněna dalšími faktory, jako je tomu u vydání na spotřebu a ostatní výdaje. Z výsledků bychom mohli říci, že české domácnosti jsou si ochotny odpustit některé výdaje, bydlení se však tato skutečnost netýká. Samozřejmě chuť investovat do bydlení může růst i díky tomu, že jsou na trhu relativně velmi nízké úrokové sazby a domácnostem se tedy tyto investice vyplatí. Otázkou však zůstává, zda by byly domácnosti schopny našetřit potřebné finanční prostředky i bez hypoték, ze kterých jsou

⁴³ ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA [ČNB]. Databáze časových řad ARAD: Finanční aktiva, závazky, domácnosti. [online]. 2017 [cit. 29-08-2017]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.PARAMETRY_SESTAVY?p_sestuid=29683&p_strid=AFK&p_lang=CS>. Vlastní zpracování.

obvyklé výdaje na bydlení hrazeny. Při současných cenách nemovitostí a příjmech domácností je pro většinu nedostupné pořídit si nemovitost bez předchozího zadlužení⁴⁴. Dalším důvodem pro růst výdajů na bydlení je také to, že domácnosti vždy potřebují někde bydlet. Na trhu je samozřejmě možnost uskutečnění nájmu, vlastnění nemovitosti je však lákavější, než život v pronájmu. Domácnosti si však neuvědomují, že přijaly jistý závazek, který jsou nuceni zaplatit. K samotné půjčce se samozřejmě přidávají i další náklady, které je nutné uhradit a domácnosti se tak snadno mohou dostat do dluhové pasti.

---

⁴⁴ ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA [ČNB]. Zpráva o finanční stabilitě 2014/2015. [online]. 2017 [cit. 07-10-2017]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/fs_2014-2015/fs_2014-2015_rizika.pdf>.

4. 4 Statistika národních účtů

Tabulka 3: Výdaje domácností na konečnou v mil. Kč v letech 2011 – 2016⁴⁵

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Celkem	1951963	1970389	1996648	2044283	2125028	2213886
Potraviny, nealkoholické nápoje	296322	313573	323613	343198	352585	365432
Alkoholické nápoje, tabák	166987	168948	171615	176098	185535	193461
Odivání a obuv	63881	63319	66576	70474	75354	83040
Nájemné	339776	339730	337775	345407	357619	370629
Bydlení, voda, energie, paliva	216066	222132	229534	209832	216384	221863
Bytové vybavení, zařízení domácnosti	107285	103606	103711	108851	113931	122307
Zdraví	44028	44242	43466	46491	49358	51216
Doprava	182600	183155	182422	196219	203465	216821
Pošty a telekomunikace	61796	60271	59943	61058	62249	63417
Rekreace, kultura a sport	177677	173007	173489	177293	183267	194353
Vzdělání	12076	11562	10520	10869	11022	11137
Stravovací, ubytovací služby	120788	124321	126109	131675	137192	142655
Ostatní zboží a služby	162681	162523	167875	166818	177067	177555

Statistika národních účtů je celkovým modelem národního hospodářství. Tato statistika vykazuje velké množství ukazatelů o celém národním hospodářství. Dále se užívá pro monitorování ekonomiky, makroekonomické analýze a pro mezinárodní srovnání dané ekonomiky.

Tyto výkazy jsou uváděny čtvrtletně, kdy vidíme průběžný výkon ekonomiky daného státu. Význam těchto ukazatelů poslední dobou stále roste a to především v souvislosti s tlakem, který roste na dodržování fiskální politiky států Evropské unie⁴⁶.

Z tabulky vidíme, že celkové výdaje stále rostou, ale výdaje v jednotlivých sektorech se stále mění. Na některé položky výdajů měla jistě vliv globální ekonomická krize. Po roce 2011 se postupně některé položky výdajů snižovaly, avšak mezi lety 2015 a 2016 došlo k navýšení veškerých výdajů. Společnostem napříč sektory se začínalo opět dařit, tudíž rostly mzdy a výdaje státu se také zvyšovaly. Položky, u kterých by se dalo očekávat, že stále porostou, jako je například odívání a obuv či alkoholické nápoje a tabák, které by se měly logicky při oslabující ekonomice po roce 2011 snižovat.

⁴⁵ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD [ČSÚ]. Databáze národních účtů: Časové řady výdajů na konečnou spotřebu domácností. [online]. 2018 [cit. 12-02-2018]. Dostupné z: <http://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocnkavyber.spotr_dom>. Vlastní zpracování.

⁴⁶ ROJÍČEK, M. Význam národní účtů. Praha: Statistika & my. 11. - 12. vydání. [online]. 2014 [cit. 27-02-2018]. Dostupné z: <<http://www.statistikaamy.cz/2014/12/vyznam-narodnich-uctu/>>.

Důvodem pro jejich zvýšení může být inflace, zvyšování spotřební daně na alkohol a tabák nebo jen prosté zdražení výrobků.

4. 5 Statistika rodinných účtů

Dle českého statistického úřadu, statistika rodinných účtů (SRÚ) sleduje hospodaření domácností a poskytuje informace o výši výdajů a struktuře spotřeby. Domácnosti jsou rozděleny podle typů, a sice například na domácnosti zaměstnanců a domácnosti důchodců. Domácnosti zaměstnanců jsou definovány jako domácnosti, kde v čele je osoba, která pracuje na základě pracovní smlouvy nebo na základě dohod o pracovní činnosti či provedení práce. Domácnosti důchodců jsou bez ekonomicky aktivních členů, kde v čele je osoba, která pobírá jakýkoliv druh důchodu a nepracuje vůbec nebo v omezeném rozsahu⁴⁷.

Statistiku rodinných účtů vydává Český statistický úřad, který domácnostem účastněným na šetření poskytuje finanční odměnu. Šetření probíhá celoročně ve všech krajích České republiky již od roku 1957.

Soubor dat, se kterými pracujeme je v podstatě jediným uceleným zdrojem informací o výdajích domácností, závislé na jejich příjmech. Data jsou získávána od souboru soukromých domácností, které tvoří 3 000 vybraných. Tyto domácnosti splňují záměrný kvótní výběr a jsou sledovány podle ekonomické aktivity a postavení osoby v čele domácnosti⁴⁸.

---

⁴⁷ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD [ČSÚ]. Statistika rodinných účtů (SRÚ). [online]. 2017 [cit. 18-12-2017].

Dostupné z: < https://www.czso.cz/csu/vykazy/statistika_rodinnych_uctu>.

⁴⁸ ZAJÍČKOVÁ, D., VLACH, J., SEVEROVÁ, S. Struktura spotřeby domácností zaměstnanců a důchodců v letech 2004 – 2008, sociálně – ekonomické souvislosti na začátku 21. století. 1. vydání. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí. 93 s. ISBN 978-80-7416-082-0. [online]. 2010 [cit. 15-04-2018]. Dostupné z: < http://praha.vupsv.cz/fulltext/vz_330.pdf>.

Tabulka 4: Statistika rodinných účtů průměrné výdaje na osobu (v Kč), mezi roky 2011 – 2016⁴⁹

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
SPOTŘEBNÍ VYDÁNÍ (CZ-COICOP)	117 882	118 819	120 827	122 049	122 467	125 947
Potraviny a nealkoholické nápoje	22 546	23 777	24 448	24 800	24 537	24 953
Alkoholické nápoje, tabák	3 383	3 381	3 386	3 505	3 610	3 671
Odivání a obuv	5 654	5 595	5 720	5 978	6 174	6 428
Bydlení, voda, energie, paliva	26 326	26 230	26 847	26 211	25 850	26 253
Bytové vybavení, zařízení domácnosti; opravy	7 294	6 857	6 649	6 932	7 342	7 651
Zdraví	3 231	3 330	3 168	3 228	3 192	3 261
Doprava	12 889	12 732	13 240	12 805	12 803	13 896
Pošty a telekomunikace	5 255	5 283	5 209	5 132	5 128	5 162
Rekreace a kultura	11 588	11 289	11 225	11 557	11 469	11 928
Vzdělávání	729	778	670	722	708	684
Stravování a ubytování	5 990	6 258	6 225	6 509	6 866	7 231
Ostatní zboží a služby	12 998	13 310	14 040	14 670	14 790	14 829

Co se týká výsledků statistiky rodinných účtů, celkové výdaje jsou nižší než u účtů národních i v tomto případě se výdaje od roku 2011 do roku 2016 stále zvyšují a to celkem o 8 065 Kč na osobu. Průměrné výdaje na osobu v roce 2016 v rámci rodinných účtů byly 125 947 Kč. Většina výdajů stále roste k jistým změnám a to tedy k propadu a následnému růstu došlo jen u vzdělání, dopravy a u bydlení, vody, energií, paliv a bytového vybavení. U výdajů za položky bydlení je propad spíše neočekávaný vzhledem k růstu nájmu a vydání nových hypoték a růstu cen energií.

⁴⁹ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD [ČSÚ]. Vydání a spotřeba domácností statistiky rodinných účtů. [online]. 2018 [cit. 25-02-2018]. Dostupné z: < <https://www.czso.cz/csu/czso/vydani-a-spotreba-domacnosti-statistiky-rodinnych-uctu-2016>>. Vlastní zpracování.

4. 5. 1 Struktura spotřebního vydání domácností v roce 2016

Tabulka 5: Spotřební vydání domácností v roce 2016⁵⁰

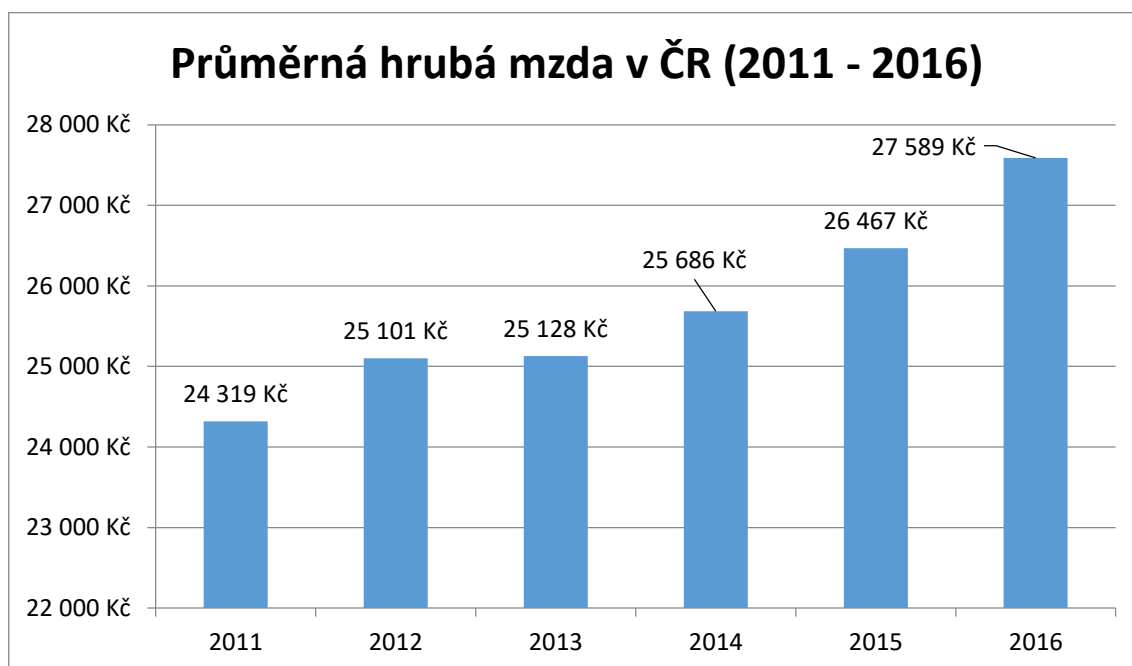
	Domácnost zaměstnanců	Domácnost důchodců
POTRAVINY A NEALKOHOLICKÉ NÁPOJE	60266	43079
ALKOHOLICKÉ NÁPOJE, TABÁK	9025	5534
ODÍVÁNÍ A OBUV	18808	5651
BYDLENÍ, VODA, ENERGIE, PALIVA	61078	50177
BYTOVÉ VYBAVENÍ, ZAŘÍZENÍ	20360	11087
ZDRAVÍ	7357	6725
DOPRAVA	40697	12461
POŠTY A TELEKOMUNIKACE	13415	6367
REKREACE A KULTURA	32258	15545
VZDĚLÁVÁNÍ	2314	50
STRAVOVÁNÍ A UBYTOVÁNÍ	21660	6200
OSTATNÍ ZBOŽÍ A SLUŽBY	41605	16485

Ve struktuře výdajů domácností se nacházejí stejná minima a to výdaje na vzdělání, které činí pro domácnost zaměstnanců 2314 Kč a pro důchodce pouze 50 Kč. Maximálními výdaji jsou výdaje na bydlení a energie, které na zaměstnance vycházejí na 61 078 Kč a na důchodce 51 177 Kč. Žádný z výdajů domácností důchodců nepřevyšuje jakýkoliv výdaj zaměstnanců. Nižší výdaje důchodců jsou jednak způsobené nižšími měsíčními příjmy důchodců, také tím že mzdy zaměstnanců se liší dle dosaženého vzdělání či jejich postu. Podobná částka se nachází ve výdajích na zdraví, jelikož důchodci trpí často nemocemi a tudíž je pro ně nutné tento výdaj vydávat, oproti tomu vzdělání je více méně výsadou domácností zaměstnanců. Velkým rozdílem ve výdajích je také výdaj na odívání a obuv, který je ovlivněn jak větším množstvím peněžních prostředků, který si mohou domácnosti zaměstnanců dovolit investovat do této kategorie, kterou důchodci často nepovažují za tak důležitou. Stejným způsobem může být ovlivněn i stravování a ubytování a telekomunikace.

⁵⁰ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD [ČSÚ]. Vydání a spotřeba statistiky rodinných účtů – 2016. [online]. 2018 [cit. 29-01-2018]. Dostupné z: <<https://www.czso.cz/csu/czso/vydani-a-spotreba-domacnosti-statistiky-rodinnych-uctu-2016>>. Vlastní zpracování.

4. 6 Vývoj průměrné hrubé měsíční mzdy v České republice

Graf 11: Průměrná hrubá mzda v ČR (2011 – 2016)⁵¹

Hrubá měsíční mzda v České republice pracuje s průměrem mezd mezi obyvateli v ČR, vytváří tedy jakousi imaginární částku, na kterou velká část obyvatel nedosáhne. Ve společnosti tedy dochází k rozevírání takzvaných nůžek, kde je velký rozdíl mezi vydávajícími domácnostmi, který je ovlivněn vysokými příjmy některých jednotlivců. Částka, která se více blíží průměru je další hodnotou, kterou vypočítává ČSÚ a jedná se o takzvaný medián mezd. Například v roce 2016 byl medián mezd 25 061 Kč, což je o 2 528 Kč méně než průměrná mzda v tomto roce. Pokud dochází k růstu mezd, roste i chuť domácností utrácet, tedy se i více zadlužovat.

Otázkou také však zůstává, jaká je mzda minimální a zda je s touto částkou domácnost schopna vyjít. Dle České správy sociálního zabezpečení byla k 1. 1. 2016 minimální mzda 9 900 Kč⁵². Tato částka je pro rodinu, která má jednu či dvě pracující osoby téměř likvidační. Pokud si představíme pravidelné měsíční výdaje ať už za bydlení, energie či potraviny, je spíše neuvěřitelné, že je stále v rozvinuté zemi možné platit zaměstnancům tak nízké mzdy. V rámci Evropské unie patří Česká republika

⁵¹ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD [ČSÚ]. Průměrné mzdy. [online]. 2017 [cit. 15-12-2017].

Dostupné z: <<https://www.czso.cz/csu/czso/cri/prumerne-mzdy-4-ctvrtleti-2016>>. Vlastní zpracování.

⁵² ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ [ČSSZ]. Zvýšení minimální mzdy od 1. ledna 2016. [online]. 2015 [cit. 25-03-2018].

Dostupné z: <<http://www.cssz.cz/cz/casopis-narodni-pojisteni/archiv-vydanych-cisel/2015-11-03-zvyseni-minimalni-mzdy-od-1-ledna-2016.htm>>.

dlouhodobě mezi země s nejnižší minimální mzdou, pokud se pro srovnání podíváme na státy s nižší minimální mzdou, můžeme vidět, že se jedná vždy o méně vyspělé ekonomiky v rámci EU, kdy se jedná o státy bývalého východního bloku jako například Bulharsko, Rumunsko či Chorvatsko.

4. 6. 1 Dílčí závěr

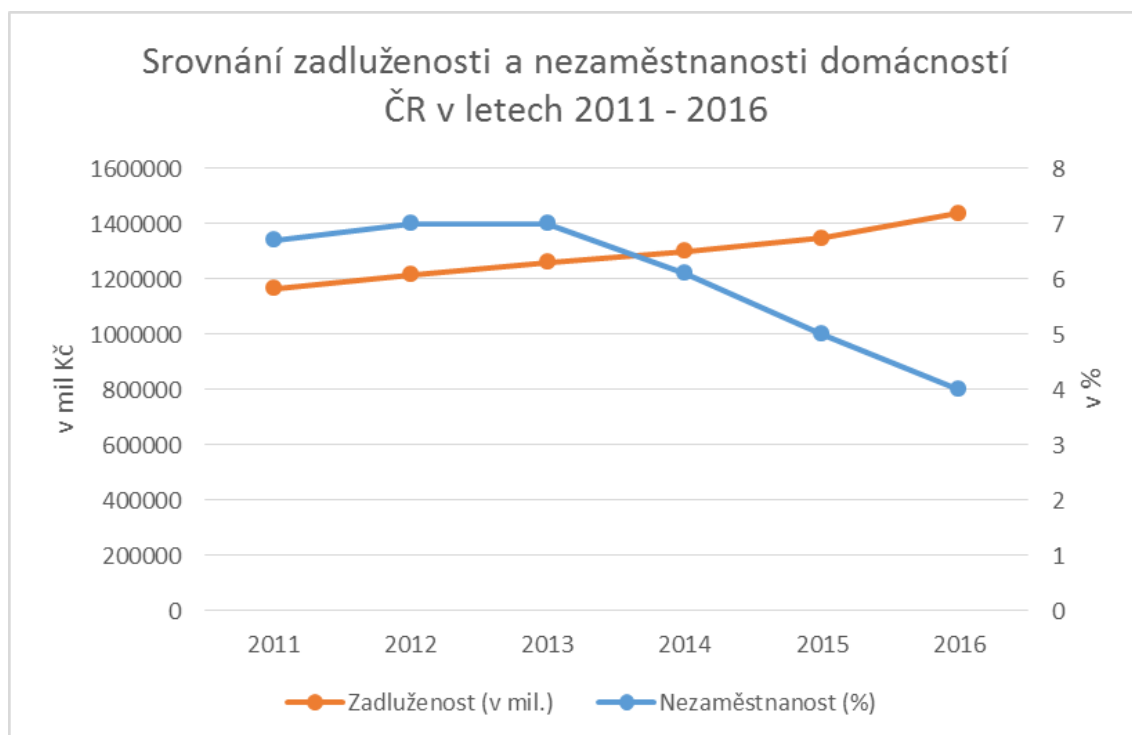
V těchto zemích mají však domácnosti o poznání nižší životní náklady než v České republice. Logicky se zde produkují především produkty s nižší přidanou hodnotou a jejich HDP opět patří ke spodní hranici celé EU. Ekonomika v ČR je však o poznání silnější a zároveň vykazuje podstatně vyšší hrubý domácí produkt na obyvatele, než dříve zmíněné státy. Problém bychom mohli tedy spíše najít v dlouhodobě špatně zvolené politické strategii. Kdy byli v rámci investičních pobídek lákání zahraniční investoři, kteří často využili daňového zvýhodnění či dotací a následně se svou investicí ČR opustili nebo přinesli jen pracovní místa s nízkou přidanou hodnotu.

Další problém tohoto stavu bychom mohli vidět v problematické privatizaci, kdy skončilo mnoho významných společností buďto úplně či svou produkci velmi omezily. Mnoho těchto společností bylo pohlceno zahraničními konkurenty, kteří je následně uzavřeli či využili k produkci svých výrobků. Zisky byly a jsou následně vyváděny do zahraničí. Často vyzdvihovaným příkladem může být i celé domácí bankovníctví, kde kromě nových a spíše malých bank nepůsobí již žádná ryze česká instituce.

V současné době se tato situace začíná pozvolna vylepšovat. Nové společnosti, které zde začaly podnikat, rostou a jsou schopné více konkurovat. Podniky, které přežily počáteční problémy opět fungují a stát se snaží přilákat investice s vyšší přidanou hodnotou. Jedná se však o postupný vývoj, který je v každém regionu v rámci ČR různě ovlivněn.

4. 7 Nezaměstnanost

Graf 12: Srovnání zadluženosti a nezaměstnanosti domácností ČR v letech 2011 - 2016⁵³

Z grafu je patrné, že s klesající mírou nezaměstnanosti roste míra zadluženosti domácností. Toto je způsobeno psychologickým faktorem, že čím menší strach mají domácnosti z nezaměstnanosti a čím vyšším finančním obnosem disponují, tím více jsou ochotny utrácet a tudíž se i zadlužovat. Od roku 2013 kdy byla nezaměstnanost 7 %, dochází ke stálému poklesu až do konce sledovaného období roku 2016, kdy je nezaměstnanost 4 %. Důvodem k poklesu byla jak skutečnost končící globální krize, tak napojení ekonomiky ČR na ekonomiku Německa, které je hlavním obchodním partnerem České republiky. Německo je společně s ČR premiantem v rámci celé EU, kdy Praha osamostatněná od zbytku České republiky byla dokonce dle měření Eurostat na prvním místě. Nízká úroveň nezaměstnanosti tlačí na růst mezd, ty v roce 2016 v průměru rostly o 4,2 % a to bylo nejvíce za posledních osm let. V polovině roku 2015 byla nezaměstnanost již ve srovnání s EU velice nízká, problémem byla však celková zaměstnanost osob do 25 let v této kategorii byla nezaměstnanost okolo 14 %. V roce 2016 je tato úroveň na úplně jiné hodnotě a to přibližně 6 %.

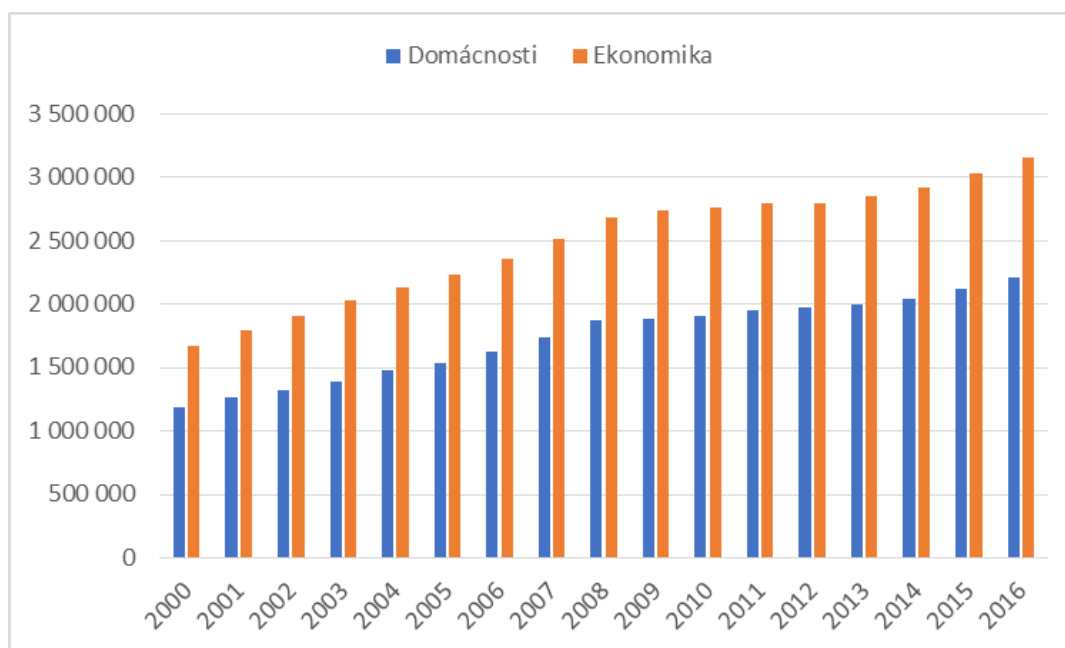
⁵³ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD [ČSÚ]. Využití lidských zdrojů: Nezaměstnanost. [online]. 2017 [cit. 18-12-2017].

Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/13-1132-06-za_rok_2005-3_3__nezamestnanost>. Vlastní zpracování.

5 Úspory domácností

Sledováním hrubých úspor domácností, můžeme zařadit mezi složky prosperity domácností České republiky. Pro lepší přehled jsou v grafu č. 13 zařazeny navíc ke sledovanému období 2011 – 2016, také roky 2000 – 2010. Graf porovnává data úspor národních účtů, konkrétně sektor domácnosti a sektor důchody, výdaje a kapitálové transakce. České domácnosti zaznamenaly několik důležitých období ve způsobu zacházení s finančním majetkem, tedy s penězi. Domácnosti jsou ovlivňovány jednak konzumerismem, který je vyvoláván jednak pestrou škálou stimulů a dostupností statků. Růstu úspor samozřejmě napomáhá i dostatečně silný růst disponibilních příjmů, který je znatelný především od roku 2004 do roku 2008. Současným způsobem života je ovlivněna i ochota schopnost spořit, tento trend prošel změnami a to především díky nabídce nových typů úspor a investic.

Graf 13: Srovnání hrubých úspor v ekonomice a v sektoru domácností v mil. Kč⁵⁴

Na první pohled vidíme v grafu č. 13 prudký nárůst úspor jak domácností, tak celé ekonomiky, zlom však přichází v roce 2008, kdy se tento trend zpomalil. I přes hypoteční boom, který vyvrcholil v roce 2007, dokázaly české domácnosti stále zvyšovat své úspory a to především díky růst mezd a celkové síle ekonomiky. Po tomto

⁵⁴ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD [ČSÚ]. Databáze národních účtů: Časové řady sektorových účtů. [online]. 2018 [cit. 04-04-2018]. Dostupné z: <http://apl.czso.cz/pll/rocnka/rocnkavyber.casrady_sek>. Vlastní zpracování.

výraznějším růstu přišla však krize, která přinesla roky útlumu. Zpočátku nebyl dopad krize na domácnosti fatální, rok 2008 tedy přinesl spíš zpomalení růstu úspor ne však jejich snížení. Problémem se stal pokrizový stav ekonomiky ČR, který v roce 2012 vyústil v recesi. Spotřeba domácností začala klesat, ne však takovým tempem, aby rostly hrubé úspory domácností. Mezi roky 2011 a 2012 došlo k růstu hrubých úspor domácností o 0,94 %. Následně mezi roky 2012 a 2013 se tempo růstu úspor mírně zvýšilo a to na 1,33 %. Zdaleka však nedosahovaly růstu v období před rokem 2008. To můžeme demonstrovat růstem o 61,1 % v období 2000 – 2010, ve druhé části sledovaného období, tedy po roce 2011 došlo k poznání menšímu růstu a to o 13,42 %. Zejména v letech 2011 a 2012 můžeme vidět nejhorší období v prosperitě českých domácností z celého sledovaného období. Předchozí výrazný růst ovlivnil především vstup České republiky do EU, tento vstup do společného hospodářského prostředí vedl k mimořádnému růstovému efektu a to především v zahraničním obchodě. Ten je pro českou ekonomiku mimořádně důležitý, došlo k odstranění administrativních bariér a zvýšení produkce zboží a služeb.

6 Komparace zadlužení domácností České republiky s ostatními státy Evropské unie

Česká republika je součástí dvaceti osmi členských zemí Evropské unie, samozřejmě funguje jako samostatný suverénní stát, který však patří do společenství, které je úzce provázáno jak politicky tak ekonomicky. Je tedy důležité, vytvořit si alespoň nějakou představu o podobě zadluženosti českých domácností a domácností ostatních členských států EU. V rámci dat zadlužení domácností členských zemí lze předpokládat podobný vývoj zadlužování u zemí bývalého východního bloku jako je tomu u ČR, jelikož tyto země měly společný politickohistorický vývoj v období komunistických režimů a následné transformaci na tržní ekonomiku.

Data vychází z výpočtů společnosti Eurostat a započítávají jak samotné úvěry domácností, tak dluhové cenné papíry. Údaje jsou uváděny v % HDP a v milionech národní měny. Zároveň vycházení z nástrojů ESA 2010⁵⁵.

---

⁵⁵ EUROSTAT. EU. About ESA 2010. [online]. 2018 [cit. 26-01-2018].
Dostupné z: < <http://ec.europa.eu/eurostat/web/esa-2010>>.

Tabulka 6: Zadlužení domácností konsolidované na velikost HDP v %⁵⁶

Stát	Roky					
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Rumunsko	73,3	71,9	66,6	62,1	59,1	55,8
Litva	64,7	61,1	56,3	53,9	54,7	56,2
Česká republika	68,3	70,7	73,7	71,5	68,1	68,7
Maďarsko	114,4	101,6	95,1	91,2	84,3	77
Slovensko	113	112,3	107,2	97,4	86,9	80,5
Polsko	73,9	73,4	75,4	78,1	78,9	81,6
Lotyšsko	115,3	97,9	92,4	96	88,8	88,3
Slovensko	70,2	77,9	82,9	87,8	88,1	94,7
Německo	102,5	101,8	102,9	99,4	98,7	99,3
Bulharsko	124,2	125	131,9	123,6	110,5	104,9
Chorvatsko	122,8	120	117,9	118,1	113,2	105,9
Itálie	122,7	125,1	121,6	119	115,3	113,6
Estonsko	120,4	117,8	115,9	118	115,2	115,4
Rakousko	129,4	128,2	127,1	124,9	123,9	124
Řecko	130,2	131,5	129,1	128	126,1	124,7
Malta	159,8	153,4	143,9	136	125,9	128,6
Španělsko	196,2	187,8	176,9	165,5	154,8	146,7
Francie	135,3	138,5	137,7	141,9	143,7	146,9
Finsko	145,4	148,6	147,7	149,6	152,9	149,2
Spojené království	179,6	179,6	173,7	166,8	164,7	170,2
Portugalsko	204,1	210,3	202,4	190,8	179,7	171,4
Švédsko	190,8	192,3	194,5	193,9	188,4	188,6
Belgie	177	185,5	165,4	166	178,9	189,2
Dánsko	221	224	216,1	214	207,4	208,6
Nizozemí	225	225,9	223,4	225,7	225,1	221,5
Irsko	272,7	279,1	267,1	279,4	306,5	278,1
Kypr	321,6	328,1	340,1	352,5	353,5	344,6
Lucembursko	282,9	301,5	310,7	319,2	354,2	354,9

Dle údajů ze statistik Eurostat z 28 členských států, měla ČR míru zadlužení domácností konsolidovanou na hrubý domácí produkt (HDP), 2. nejnižší a to 68,3 %. Průměr celé Evropské unie byl v roce 2011 celých 152 %. Zadlužení domácností ČR bylo tedy hluboko pod průměrem celého společenství. Největší procentuální podíl vykazuje Kypr (321,6 %), Lucembursko (282,9 %) a Irsko (272,7 %). Naopak nejnižším dluhem domácností disponovala v roce 2011 Litva, která má dluh nižší o

⁵⁶ EUROSTAT. EU. Private sector debt, consolidated - % of GDP. [online]. 2018 [cit. 03-02-2018].

Dostupné z:

<<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tipspd20>>. Vlastní zpracování.

3,6 % než ČR. Třetí nejméně zadluženou zemí je Slovensko se 70, 2 %. Rozdíl mezi zadlužeností domácností zemí bývalého východního bloku a ostatními zeměmi EU je především způsobeno tím, že v době socialismu bylo zadlužení možné jen minimálně, na trhu nebyl dostatek zboží a služeb. Nenacházely se zde nebankovní společnosti nabízející úvěry a nabídky státních bank byly dosti omezené. Proto se na předních pozicích nacházejí země jako je Litva, Česká republika, Slovensko, Rumunsko či Polsko. Ze zakládajících členů EU bylo v roce 2011 jako 6. nejméně zadlužené Německo. To je však nejspíše způsobeno tím, že Němci nejsou náchylní na vysoké zadlužování a jsou zvyklí více šetřit. Pořadí v zadlužení domácností se samozřejmě mezi roky měnilo. Dalo by se očekávat, že vzhledem k tomu jak často se mluvilo v souvislosti s finanční krizí o zadluženém Řecku, Itálii či Španělsku budou se tyto země nacházet na chvostu jako nejvíce zadlužené, zde se však nejedná o státní dluh, pokud by tomu tak bylo pořadí států by se značně zamíchalo.

Chudoba v České republice a Evropské unii

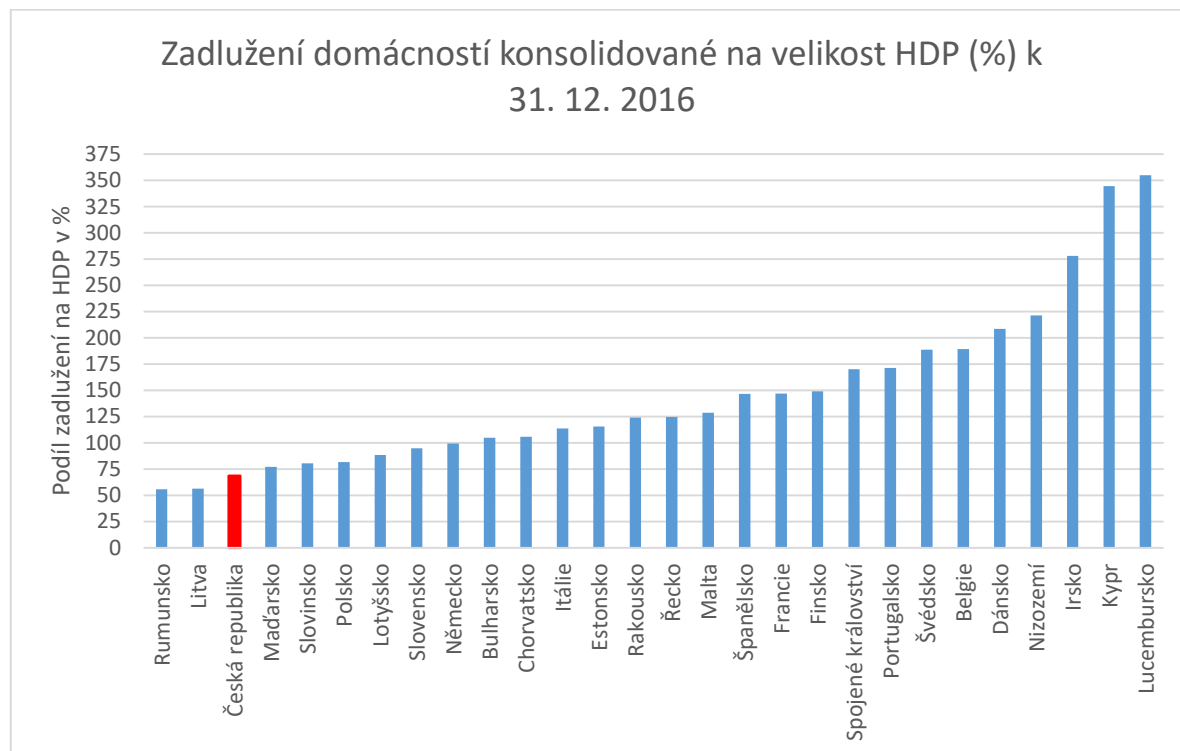
Česká republika patří v rámci Evropské unie k zemím s nejnižší mírou chudoby. Dle metodiky EU dosáhla v roce 2008 hodnoty 9 %. Tato úroveň platí pro osoby s příjmem pod hranici 60 % mediánu národního ekvivalizovaného příjmu na spotřební jednotku. Oproti tomu průměr zemí EU činil v tomto roce 17 %. Ohrožování chudobou jsou, jako v ostatních zemích, nejvíce osoby nezaměstnané, dále neúplné rodiny či rodiny se 3 a více dětmi. Skupina rodin se 3 a více dětmi představuje pouze méně než 5 % rodin v celé Evropské unii.

Obyvatelstvo České republiky je chudobou méně ohroženo také v kategoriích zaměstnaných osob ve věku 18 let a více a také v kategorii osob starších 65 let. Nejvíce ohroženými občany jsou obyvatelé Lotyšska, Rumunska a Bulharska. Cílem Evropské unie je zamezit či co nejvíce omezit vznik a rozšiřování chudoby mezi občany EU⁵⁷.

---

⁵⁷ EVROPSKÝ ROK BOJE PROTI CHUDOBĚ A SOCIÁLNÍMU VYLOUČENÍ. [EY]. Předlužení. [online]. 2010 [cit. 09-03-2018]. Dostupné z: <http://ey2010.mpsv.cz/uploads/file/Chudoba%20v_Ceske%20republice_CORR.pdf>.

Graf 14: Zadlužení domácností konsolidované na velikost HDP (%) k 31. 12. 2016⁵⁸

K 31. 12. 2016 se pořadí států dle zadlužení domácností částečně změnilo, avšak Česká republika se nacházela na třetím místě a to s 68,7 %. Nejvíce zadlužené domácnosti se nacházely v Lucembursku s 354,9 %, to znamená růst mezi sledovaným obdobím 72 %. Růst zadluženosti domácností Lucemburska je tedy větší než zadlužení domácností ČR a rozdíl mezi zadlužením je enormních 286,2 %. České domácnosti jsou o poznání méně zadlužené, než domácnosti ostatních členů EU, ale jsou chudší a více náchylné na to, že se dostanou do dluhové pasti. Organizace OECD uvádí, že průměrný roční příjem v roce 2016 se v Lucembursku dle nominální hodnoty pohyboval na úrovni 66 770 US \$. V České republice byl roční průměrný příjem 13 587 US \$. Pro jednodušší porovnání můžeme částky přepočítat s kurzem 25,639 Kč/EUR k 31. 12. 2016. Průměrný roční průměr v Lucembursku je 1 711 916,03 Kč a v České republice 348 357,09 Kč⁵⁹. Domácnosti si často neuvědomují problematiku přijetí závazku, díky

⁵⁸ EUROSTAT. EU. Private sector debt, consolidated - % of GDP. [online]. 2018 [cit. 03-02-2018].

Dostupné z:

<<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tipsdp20>>. Vlastní zpracování.

⁵⁹ ORGANISATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT [OECD]. Average wages. [online]. 2018 [cit. 10-02-2018]. Dostupné z: <<https://data.oecd.org/earnwage/average-wages.htm>>.

kterému jsou schopné realizovat svou aktuální spotřebu, jelikož v budoucnu přicházejí o část svého důchodu. Pokud by se domácnosti dlouhodobě spořily část svého důchodu, byly by schopné realizovat svou spotřebu bez dalšího zadlužování, které je dlouhodobě finančně náročnější, ale také rychlejší. Pokud by si domácnost například zvolila nákup statku v hodnotě 200 000 Kč, museli by si členové z rodinného rozpočtu měsíčně ukrajet zvolenou částku ve výši například 10 000 Kč a spoření by trvalo 20 měsíců. Pokud by se však domácnost rozhodla jít cestou zadlužení, pořízení zvoleného statku by proběhlo téměř okamžitě, avšak původní částka 200 000 Kč by byla značně navýšena o roční procentuální sazbu nákladů (RPSN). Domácnost tak musí vynaložit finanční prostředky jak na úhradu nezbytných statků, tak na úhradu závazků.

7 Konzumerismus

Konzumerismus bychom mohli chápat jako chování, kdy člověk nakupuje či hromadí předměty za účelem osobního uspokojení či štěstí. Konzumerismus tedy vychází ze slova konzum, což je spotřeba věcí potřebných k životu⁶⁰. Využívání této spotřeby tedy není za účelem přežití, ale za účelem prostého uspokojení.

Nynější společnost bychom tedy mohli označit za společnost konzumní. Současným životním stylem, především v rozvinutých západních zemích je hlavně nákup – konzumace. Jako původní Mekku konzumerismu bychom mohli jednoznačně označit Spojené státy Americké. Zde došlo k rozvoji v poválečných letech po 2. Světové válce a tento trend pokračuje ve stále stejném tempu i v současné době. Z USA došlo dále k šíření nejdříve do západní Evropy a následně i do dalších rozvinutých zemí. V současné době je perfektním příkladem pro konzumerismus například Dubaj či Hongkong⁶¹.

Rysem této problematiky je i spotřeba v rozvinutých zemích na úkor zemí rozvojových tedy na úkor globálního jihu. Obyvatelé těchto zemí jsou často vykořisťováni a pracují za směšné mzdy, pro obyvatelstvo bohatých zemí to však znamená levnější a dostupnější zboží, jeho velký výběr a pro majitele firem obchodujících s těmito zeměmi i vysoké finanční výnosy.

V naší společnosti není v současné době důležitá funkce věci, ale spíše význam chceme-li, značka. Jako skvělý příklad si můžeme uvést mobilní telefony značky iPhone. Samozřejmě můžeme si koupit telefon jiné značky v úplně jiné cenové kategorii, základní funkce jsou stejné. Pro konzumenta je ale důležité mít jen to nejlepší tudíž je pro něj iPhone jasnou volbou. Nezajímá ho, že srovnatelný mobilní telefon může mít o několik tisíc levnější důležitější je prestiž a značka, kterou telefony Apple prezentují.

Dalším příkladem může být například svetr značky ZARA, který stojí 1899 Kč, v jiném obchodě můžeme nalézt stejný svetr za zlomek ceny. Spotřebitel si však vybere svetr ZARA jen pro jeho značku, nezajímá ho, jakým způsobem byl vyroben a zda dělník v továrně, která svetry produkuje, dostane odpovídající ohodnocení. Tato společnost se spolu s mnoha dalšími specializuje na „fast fashion“ období námi dobře

---

⁶⁰ SCS. ABZ. CZ. Konzumerismus. [online]. 2018 [cit. 16-03-2018]. Dostupné z: <<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/konzumerismus>>.

⁶¹ KLÍMA, I. Jak přežít blahobyť. Brno: Doplněk, 2001, s. 83. ISBN 80-7239-072-4.

známého fast foodu, tedy rychle a hned. Oděvy většiny módních domů vznikají v Asii či na Blízkém východě a do obchodů jsou dodávány v týdenním až 14 denním intervalu. Zboží, které se neprodá, však není dále zlevňováno či darováno, většinou končí ve spalovnách či skládkách.

Většina obyvatel v konzumní společnosti, již nepracuje v průmyslu, ale ve službách. Nedovede si tedy v nejmenším představit, co představuje samotná produkce. Země konzumu tedy produkují zboží jen minimálně a soustředí se primárně na jeho spotřebu. V těchto zemích se obyvatelstvo nesoustředí jen na práci, spíše však na zábavu. Práce je pro většinu vedlejší a za ideální je považována pozice na vyšších postech s volnou pracovní dobou bez časového omezení. Lidé nechtějí pracovat celý život na stejné pozici a chtějí kariérně stoupat, ale s růstem přichází další chuť spotřeby⁶².

Čím vyšší pracovní post, tím také vyšší výdělek což žene konzumenta ke stále vyšší spotřebě, protože není svazován cenou zboží, které si může dále dovolit. S tím souvisí i dříve zmiňovaný přesun práce s nižší přidanou hodnotou všeobecně dále na východ či do rozvojových zemí. Pro majitele průmyslových firem je výhodnější výrobky vyrobit v rozvojových zemích a následně připravené zboží dovést zpět a prodat s vysokým ziskem. Často dochází k potlačení morálních pravidel a dochází k vykořisťování obyvatelstva v zemích globálního jihu. Dalším problémem může být tlak na producenty na stále vyšší snížení ceny, což vede například v potravinářství k používání náhražek. Pokud bychom hledali jiný příklad, tak v zemědělství dochází k intenzivnímu používání hnojiv či k používání geneticky modifikovaných odrůd pro zvýšení produkce. Všechny tyto problémy vznikají v rámci konzumní společnosti z důvodu uspokojení spotřeby.

Tento fakt silně ovlivňuje marketing, který se nám snaží cíleně co nejvíce vštípit, že právě onen produkt potřebujeme. Často nákup zboží ukazuje jako cestu jak být oblíbený či jak zapadnou do té či oné společnosti. Nyní v rámci médií vidíme, že právě díky nákupu se staneme slavnými či minimálně stejně oblékanými jako jsou celebrity – mediální hvězdy. Denně vidíme jejich tváře na obrazovkách televizí, sociálních sítí či v bulváru. Zboží kupujeme nejen proto, abychom vypadali stejně jako oni, ale zároveň si kupujeme i jistý životní styl.

---

⁶² PEROUTKA, J. Konzumerismus – historický vývoj příčiny a důsledky. Praha, 2016. Bakalářská práce. Vysoká škola ekonomická v Praze.

Konzumenti jsou nákupem posedlí a nákup je jejich životní náplní, bohužel však nikdy nedojde k uspokojení, jelikož v nabídce jsou stále nové a nové trendy, vycházejí nové modely automobilů, mobilních zařízení, architektury a designu.

Pokud tedy domácnostem v konzumní společnosti k nákupu produktů chybí finanční prostředky, není nic jednoduššího, než si půjčit a následně potřebu uspokojit. Všude přítomné reklamy na finanční produkty, nabídky v obchodech a bankách nás lákají k nákupu zboží či služeb, na které aktuálně nedosáhneme. Jenže má to háček, protože peníze musíme následně vrátit a naši peněženku zatíží ještě úroky a další poplatky. Většina domácností se půjčce alespoň jednou ve svém životě nevyhne a nemusí se jednat ani o domácnost konzumentů. Pokud si chceme koupit byt či dům bez hypotéky se ve většině případů neobejdeme, může nás potkat nečekaný výdaj a my si také půjčíme a past dluhů nás může snadno pohltit.

Mnoho lidí řekne, že nejsou ovlivněni konzumem, ale určitě se každému z nás stalo, že nakupoval, ne protože by danou věc potřeboval, ale jen protože ji chtěl. K tomu nám pomáhá neustálý příval reklamy a nekonečný výběr zboží a služeb v přeplněných nákupních domech a v neposlední řadě také na internetu. Zde si můžeme skutečně koupit úplně vše od špendlíku po tryskové letadlo či soukromý ostrov. Omezují nás jen naše finanční možnosti a ochota bank půjčit finanční prostředky.

Samozřejmě vznikají i organizace, které bojují proti této problematice, snaží se konzumní společnosti ukázat, co jejich počínání způsobuje a jak je možné se mu vyvarovat. Nedá se říct, že by bylo omezení nabídky v obchodech dobré regulovat, ale zboží by mělo být produkováno v rámci udržitelné spotřeby. K tomu se například snaží přiblížit organizace Fairtrade⁶³. Co se týče devastace krajiny a znečišťování, nejaktivnější je nejspíše organizace Greenpeace. Musíme si však uvědomit také, že zásoby na Zemi jsou omezené a produkce do jisté míry také. Svět by nebyl schopen uživit veškeré lidstvo, které by bylo na úrovni spotřeby Severní Ameriky a Evropy.

---

⁶³ HESKOVÁ, M. Vývoj vztahu člověka a přírody. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2012. 104 s. ISBN 978-80-87472-29-3

8 Závěr

Tématem bakalářské práce bylo zhodnocení stavu, vývoje a trendů zadlužení domácností v České republice a komparace stavu v dalších vybraných ekonomikách. Vzhledem k tomu, že domácnosti nepodléhají tak silné regulaci jako ostatní subjekty, které se nacházejí na finančním trhu, nejsou v současné době vedeny jednotné výkazy týkající se jejich závazků, majetku, příjmů, zadlužení či výdajů, tak přehledně a unifikovaně jako je tomu u firem či státu. Konstatování finanční stability je proto o něco těžší, než je tomu u těchto dvou subjektů.

Domácnostem se věnují především obory ekonomie, právo či sociologie. Každý z těchto oborů pracuje s domácnostmi i zadlužením z jiného pohledu. Můžeme říci, že ekonomie pracuje s domácnostmi a zadlužením především z pohledu finančního či matematického. Právo uplatňuje především závazkové a občanské právo a sociologie nahlíží na tyto pojmy jednak z hlediska sociálního postavení či funkce ve společnosti dále však také negativní faktory, které zadlužení domácností přináší. To jak jim samotným, tak i celé společnosti.

V současné společnosti po roce 1989 se stalo zadlužování běžnou součástí každodenního života. Období minulého režimu však na zadlužování domácností nahlíželo úplně jinak. Život na dluh byl velice nevšední a svým způsobem relativně nenormální, lidé neměli takovou nabídku zboží a služeb. Obchody nepřetékaly pestrou nabídkou, tak jak známe dnes. Z pohledu finanční služeb neexistovala taková produktová nabídka, domácnosti měly tedy jen minimální možnosti se zadlužit. Dalo by se dokonce říci, že v tomto období byla zadluženost domácností nevýznamná.

S příchodem volného peněžního trhu se stalo zadlužení domácností významný problémem, nejen v České republice, ale i ve všech ostatních vyspělých ekonomikách. Stát nestanovuje hranice pro mezní hodnoty zadlužení domácností. Tento problém je možné demonstrovat na poslední finanční krizi, která byla způsobena také právě předluženými domácnostmi, především hypotečními úvěry.

V 90. letech docházelo v České republice k transformaci bankovního systému do standardní podoby tržní ekonomiky. Toto období bylo význačné častými změnami v nabídce bankovních ústavů, které nebyly zpočátku ochotny půjčovat v takové míře, jako je tomu v současnosti.

Zadlužení domácností nabralo významný růstový charakter po roce 2000. Domácnostem půjčovaly jednak banky, dále však i nebankovní instituce. Tyto instituce začaly doplňovat nabídku bank především pro klienty, kteří nedosáhli na přísnější bankovní kritéria. Z provedené analýzy tedy vyplynulo, že dluh domácností není tvořen převážně snadněji dostupnými úvěry na spotřebu, ale je tvořen úvěry financující potřeby k bydlení. Otázka bydlení je pro každou domácnost dříve či později problémem, který musí vyřešit. Bez úvěru však domácnosti nejsou schopny vlastní bydlení z disponibilních úvěrů financovat.

Pokud tedy nejsou domácnosti schopny z disponibilních zdrojů financovat své výdaje, tak právě dlouhodobý úvěr na bydlení dává smysl. V rámci úvěrů převažují dlouhodobé úvěry na bydlení, které jsou nejvíce zastupovány hypotékami. Tento problém by mohl vyvolat opět podobnou krizi, jako tomu bylo v roce 2008, jelikož problematika financování bydlení není problémem jen v České republice. Tato krize vyvolaná právě problémovými úvěry na bydlení v USA vedla postupně ke kolapsu několika bank a postupně se přesunula do celého světa. Z počátku propuknutí finanční krize v Evropě, byla Česká republika zasažena jen minimálně. Až po několika letech konkrétně v roce 2012 se česká ekonomika dostala do recese, která postupně ovlivnila i domácnosti, jelikož docházelo ke snižování exportu. Někteří zaměstnavatelé zkrachovali či odešli z ČR, čímž se začala snižovat nezaměstnanost a růst mezd se téměř zastavil. Bankovní systém České republiky, však zůstal po celou dobu trvání krize stabilní a nepotřeboval zásahy vlády či centrální banky jako tomu bylo například v Řecku, Španělsku či Irsku.

Důležitost výdajů domácností můžeme také demonstrovat, tím že se jako jediné výdaje mezi lety 2011 – 2016 nesnížili, oproti tomu ú výdajů na spotřebu a výdajů na ostatní můžeme pozorovat jisté výkyvy. V porovnání s vyspělými zeměmi západní Evropy můžeme říci, že zadlužení domácností v ČR je relativně nízké a pokud budou banky poskytovat úvěry převážně více bonitním zákazníkům v nejbližší budoucnosti, by mělo zadlužení zůstat na obdobné úrovni. Celkové zadlužení domácností bylo dle ČNB k 31. 12. 2016 rovno 1, 483 bil. Kč, v roce 2011 se tato částka rovnala 1, 201 bil. Kč. Mezi roky 2011 - 2016 došlo k zvýšení zadluženosti domácností o 282 mld. Kč. Ve sledovaném se celková zadluženost domácností ČR zvýšila o 23, 5 %, stále je ale nižší než je tomu u zemí západní Evropy.

Zvýšené tempo zadlužování samozřejmě může ovlivňovat mnoho faktorů. Jednak vnější vlivy globalizované ekonomiky, a dále také vývoj ekonomiky ČR. Dále zadlužování ovlivňuje samozřejmě konzumerismus, kdy domácnosti nakupují stále další a další produkty, aniž by měly dostatečný disponibilní důchodu.

V budoucím vývoji zadlužování domácností nejen v České republice, ale v celé Evropě bude zajímavé sledovat, jaký vliv bude mít stárnutí obyvatelstva. V následujících letech dojde evropská populace většiny zemí Evropy do bodu, kdy bude více obyvatelstva v poproduktivním důchodovém věku a méně ekonomicky aktivních. Je tedy možné, že se bude zvyšovat zadluženost domácností právě z tohoto důvodu a to například v sektoru financování zdravotní péče. Do problémů se může dostat i celý důchodový systém. Nyní je na vládách jednotlivých zemí, aby tento budoucí schodek vyřešily.

9 Slovník použitých pojmů

ESA 2010 – Evropský systém národních a regionálních účtů, jedná se o mezinárodně kompatibilní účetní systém pro EU, který je určený pro systematický a podrobný popis ekonomiky. Systém vstoupil v platnost v roce 2014 a data za jednotlivé státy EU vychází v databázi Eurostat⁶⁴.

Neúčelový úvěr – klient nedokládá, na co finanční prostředky užil, ale bývá poskytován za vyšší úrokovou sazbu.

Účelový úvěr – jedná se o druh úvěru, který je poskytován na konkrétní zboží či služby, může být sjednán přímo v místě prodeje (nákup elektroniky) nebo k jiným účelovým závěrům klienta.

Revolvingový úvěr (úvěrová karta) – jedná se o obnovitelný úvěr, kdy je možné čerpat finanční prostředky pomocí úvěrové karty a to vždy do předem stanovené výše, obvykle na denní či mimořádné potřeby a nákupy. Zákazník platí samozřejmě úrok pouze za využitý úvěr. Podmínkami pro získání úvěru jsou stabilní příjem či důvěryhodnost klienta a další kritéria, která se mohou od poskytovatelů lišit⁶⁵.

RPSN má pomoci porovnat různé nabídky poskytovatelů úvěrů. Udává procentuální podíl z dlužné částky za rok, který klient zaplatí navíc z vypůjčené částky. Ze zákona je poskytovatel spotřebitelského úvěru povinen u úvěru od 5 000 Kč do 1 880 000 Kč uvádět RPSN. Pokud toto nesplní, tak je automaticky nastavena diskontní sazba ČNB, která je vždy výhodnější pro spotřebitele⁶⁶.

Půjčka – je přenechání peněz věřitelem na určitou dobu dlužníkovi, po této době dlužník poskytnutou částku vrací. Vztahy mezi těmito subjekty spravuje občanský zákoník. Ve smlouvě o půjčce je dále možné dohodnout úroky⁶⁷.

ECOICOP – jedná se o evropskou klasifikaci individuální spotřeby podle účelu, používá se pro indexy spotřebitelských cen a zavádí detailnější členění do

---

⁶⁴ EUROSTAT. EU. About ESA 2010. [online]. 2018 [cit. 26-01-2018]. Dostupné z: < <http://ec.europa.eu/eurostat/web/esa-2010>>.

⁶⁵ REVENDA. Z., MANDEL. M., KODERA. J., A KOL. Peněžní ekonomie a bankovníctví. Praha: Management press, 2004. ISBN 978-80-271-0251-8

⁶⁶ Zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru. In: Sbírka zákonů č 257/2016. [online]. 2016 [cit. 15-11-2017]. Dostupné z: <<https://www.mfcr.cz/cs/legislativa/legislativni-dokumenty/2016/zakon-c-257-2016-sb-26924>>.

⁶⁷ ČESKÁ LEASINGOVÁ A FINANČNÍ ASOCIACE [ČLFA]. Charakteristika spotřebitelského úvěru. [online]. 2012 [cit. 29-08-2017]. Dostupné z: < <https://www.clfa.cz/index.php?textID=48>>.

spotřebitelského koše. K této klasifikaci dochází na základě nařízení Evropského parlamentu a Rady EU 2016/792⁶⁸.

Disponibilní důchod - Disponibilní důchod, získáme tak, že od důchodu osobního odečteme přímé daně. Disponibilní důchod je ten, který domácnosti skutečně zůstává k dispozici a může jej využít k nákupu zboží nebo služeb. Domácnosti tento důchod rozdělují na spotřebu a úspory. Disponibilní důchod nazýváme také důchodem reálným.

Úspory - Úspory jsou částmi získaného důchodu, rovnají se tedy důchodu sníženému o spotřebu. Bod, ve kterém domácnost nemá žádné úspory ani nespoří, se nazývá bod vyrovnání. Úspory tvoří část reálného důchodu, které nejsou utraceny za spotřební statky⁶⁹.

---

68 ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD [ČSÚ]. Index spotřebitelských cen – inflace – časové řady. [online]. 2018 [cit. 08-02-2018]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/isc_cr >.

69 JUREČKA, V., HLAVÁČEK, K., JÁNOŠÍKOVÁ, I., A KOL. Makroekonomie. Praha: Grada Publishing, 2010, s. 336. ISBN 978-80-247-3259-6.

10 Seznam použité literatury

Odborná literatura

- [1]. FORÍŠKOVÁ, D. Vývoj míry úspor domácností ČR a vybraných zemí EU. Ostrava: Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, 2009.
- [2]. HESKOVÁ, M. Vývoj vztahu člověka a přírody. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2012. 104 s. ISBN 978-80-87472-29-3
- [3]. JÍLEK, J. Peníze a měnová politika. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2004. 742 s. ISBN 80-247-07691
- [4]. JUREČKA, V., HLAVÁČEK, K., JÁNOŠÍKOVÁ, I., A KOL. Makroekonomie. Praha: Grada Publishing, 2010, 336 s. ISBN 978-80-247-3259-6.
- [5]. KLÍMA, I. Jak přežít blahobyt. Brno: Doplněk, 2001, s. 83. ISBN 80-7239-072-4.
- [6]. MACÁKOVÁ, L., A KOL. Mikroekonomie – základní kurz. 10. vyd. Slaný: Melandrium, 2007. ISBN 80-86175-56-0
- [7]. PAVELKA, T. Makroekonomie – základní kurz. Praha: Melandrium, 2007. 278 s. ISBN 978-80-86175-58-4
- [8]. POLOUČEK, S. Bankovníctví. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006. 716 s. ISBN 80-7179-4627 s.381
- [9]. PSTRUŽINA, K. Atlas filosofie vědy. Brno: E-LOGOS, 1999. ISSN 1211-0442.
- [10]. REVENDA, Z. Peněžní ekonomie a bankovníctví. 4. vydání. Praha: Management Press, 2008. 627 s. ISBN 978-80-7261-132-4
- [11]. REVENDA, Z., MANDEL, M., KODERA, J., A KOL. Peněžní ekonomie a bankovníctví. Praha: Management press, 2004. ISBN 978-80-271-0251-8

Články, studie a analýzy

- [12]. ARNOŠT, O. Analýza zadluženosti českých domácností. [online]. 2005 [cit. 27-08-2017]. Dostupné z: <https://i.info.cz/urs-att/Mesec_cz-studie_o_zadluzenosti_ceskyh_domacnosti-113015889801607.pdf>.
- [13]. ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA [ČNB]. Zpráva o finanční stabilitě 2014/2015. [online]. 2017 [cit. 07-10-2017]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/fs_2014-2015/fs_2014-2015_rizika.pdf>.
- [14]. HRONOVÁ, S., HINDLS, R. Ekonomické chování sektoru domácností ČR – spotřeba a zadluženost. Statistika. Praha: Professional Publishing, 2008. č. 45, s. 189 – 204. ISSN 0322-788X

- [15]. MINISTERSTVO FINANČÍ [MFCR]. Národní strategie finančního vzdělání. [online]. 2010 [cit. 28-02-2018]. Dostupné z: <http://www.vzdelavani2020.cz/images_obsah/dokumenty/knihovna-koncepci/financni-vzdelavani/narodni_strategie_financniho_vzdelavani_mf2010.pdf>.
- [16]. SKLENÁŘ, P. Růst cen nemovitostí: pro stromy není vidět les. Hospodářské noviny. [online]. 2017 [cit. 04-09-2017]. Dostupné z: <<https://byznys.ihned.cz/c1-65750900-rust-cen-nemovitosti-pro-stromy-neni-videt-les>>.
- [17]. SOVOVÁ, E. Život na dluh: normální pro dvě třetiny Čechů. Peníze. cz. [online]. 2008 [cit. 14-09-2017]. Dostupné z: <<https://www.penize.cz/dluhy/43577-zivot-na-dluh-normalni-pro-dve-tretiny-cechu>>.
- [18]. ROJÍČEK, M. Význam národní účtů. Praha: Statistika & my. 11. - 12. vydání. [online]. 2014 [cit. 27-02-2018]. Dostupné z: <<http://www.statistikaamy.cz/2014/12/vyznam-narodnich-uctu/>>.
- [19]. ZAMRAZILOVÁ, E. Jaké problémy přináší finanční negramotnost aneb Finanční (ne)gramotnost pohledem centrální banky. ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA [online]. 2018 [cit. 28-03-2018]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/zamrazilova_20111125_fin_vzdelavani.pdf>.
- [20]. ZAJÍČKOVÁ, D., VLACH, J., SEVEROVÁ, S. Struktura spotřeby domácností zaměstnanců a důchodců v letech 2004 – 2008, sociálně – ekonomické souvislosti na začátku 21. století. 1. vydání. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí. 93 s. ISBN 978-80-7416-082-0. [online]. 2010 [cit. 15-04-2018]. Dostupné z: <http://praha.vupsv.cz/fulltext/vz_330.pdf>.

Internetové stránky – zdroje dat

- [17]. A. ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA [ČNB]. Databáze časových řad ARAD: Finanční aktiva, závazky, domácnosti. [online]. 2017 [cit. 29-08-2017]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=1&p_sort=2&p_des=50&p_sestuid=1538&p_uka=1&p_strid=AAD&p_od=201101&p_do=201612&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C>.
- [17]. B. ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA [ČNB]. Databáze časových řad ARAD: Nové úvěry na bydlení poskytnuté bankami a stavebními spořitelny obyvatelstvu (% p. a. a objemy v mil. Kč). [online]. 2018 [cit. 29-03-2018]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sestuid=49810&p_uka=3&p_strid=AAABD&p_od=201401&p_do=201802&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C>.

- [17]. C. ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA [ČNB]. Rezidenti – úvěry domácnostem. [online]. 2018 [cit. 08-03-2018]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.PARAMETRY_SESTAVY?p_s_estuid=27369&p_strid=AABBAF&p_lang=CS>.
- [18]. A. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD [ČSÚ]. Databáze národních účtů: Časové řady sektorových účtů. [online]. 2018 [cit. 24-03-2018]. Dostupné z: <http://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenkavyber.casrady_sek>.
- [18]. B. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD [ČSÚ]. Databáze národních účtů: Časové řady výdajů na konečnou spotřebu domácností. [online]. 2018 [cit. 12-02-2018]. Dostupné z: <http://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenkavyber.spotr_dom>.
- [18]. C. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD [ČSÚ]. Databáze národních účtů: Důchody za HN. [online]. 2018 [cit. 08-03-2018]. Dostupné z: <http://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenkavyber.makroek_duchod>.
- [18]. D. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD [ČSÚ]. Průměrné mzdy. [online]. 2017 [cit. 15-12-2017]. Dostupné z: <<https://www.czso.cz/csu/czso/cri/prumerne-mzdy-4-ctvrtleti-2016>>.
- [18]. E. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD [ČSÚ]. Využití lidských zdrojů: Nezaměstnanost. [online]. 2017 [cit. 18-12-2017]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/13-1132-06-za_rok_2005-3_3_nezamestnanost>.
- [18]. F. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD [ČSÚ]. Vydání a spotřeba statistiky rodinných účtů – 2016. [online]. 2018 [cit. 29-01-2018]. Dostupné z: <<https://www.czso.cz/csu/czso/vydani-a-spotreba-domacnosti-statistiky-rodinnych-uctu-2016>>.
- [19]. EUROSTAT. EU. Private sector debt, consolidated - % of GDP. [online]. 2018 [cit. 03-02-2018]. Dostupné z: <<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tipspd20>>.
- [20]. MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR [MMR]. Hypoteční úvěry za roky 2002 až 4Q 2007. [online]. 2018 [cit. 19-02-2018]. Dostupné z: <<https://www.mmr.cz/getmedia/8acf2bb1-4087-4340-bd88-66c98f8c486d/Hypotecni-uvery-za-roky-2002-az-4Q-2017,-k-31-12-17-s-logem.pdf?ext=.pdf>>.

Ostatní internetové zdroje

- [21]. A. ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA [ČNB]. Databáze časových řad ARAD. [online]. 2017 [cit. 18-09-2017]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=1&p_sort=2&p_des=50&p_sestuid=1538&p_uka=1&p_strid=AAD&p_od=201101&p_do=201612&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C>

- [21]. B. ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA [ČNB]. Seznamy regulovaných a registrovaných subjektů finančního trhu. [online]. 2017 [cit. 08-12-2017]. Dostupné z: <https://apl.cnb.cz/apljerrsdad/JERRS.WEB07.INTRO_PAGE?p_lang=cz>.
- [22]. A. ČESKÁ LEASINGOVÁ A FINANČNÍ ASOCIACE [ČLFA]. Charakteristika spotřebitelského úvěru. [online]. 2012 [cit. 29-08-2017]. Dostupné z: <<https://www.clfa.cz/index.php?textID=48>>.
- [22]. B. ČESKÁ LEASINGOVÁ A FINANČNÍ ASOCIACE [ČLFA]. Zpráva o stavu a vývoji nebankovního leasingového, úvěrového a factoringového trhu v ČR – r. 2016. [online]. 2017 [cit. 17-11-2017]. Dostupné z: <<https://www.clfa.cz/index.php?textID=65>>.
- [23]. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD [ČSÚ]. Statistika rodinných účtů (SRÚ). [online]. 2017 [cit. 18-12-2017]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/vykazy/statistika_rodinnych_uctu>.
- [24]. ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ [ČSSZ]. Zvýšení minimální mzdy od 1. ledna 2016. [online]. 2015 [cit. 25-03-2018]. Dostupné z: <<http://www.cssz.cz/cz/casopis-narodni-pojisteni/archiv-vydanych-cisel/2015-11-03-zvyseni-minimalni-mzdy-od-1-ledna-2016.htm>>.
- [25]. EUROSTAT. EU. About ESA 2010. [online]. 2018 [cit. 26-01-2018]. Dostupné z: <<http://ec.europa.eu/eurostat/web/esa-2010>>.
- [26]. EVROPSKÝ ROK BOJE PROTI CHUDOBE A SOCIÁLNÍMU VYLOUČENÍ. [EY]. Předlužení. [online]. 2010 [cit. 09-03-2018]. Dostupné z: <http://ey2010.mpsv.cz/uploads/file/Chudoba%20v_Ceske%20republice_CORR.pdf>.
- [27]. EXEKUTORSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY [EKCR]. Co je exekuce? [online]. 2017 [cit. 12-09-2017]. Dostupné z: <<http://www.ekcr.cz/1/exekutori-radi/794-6-co-je-to-exekuce?w>>.
- [28]. DTEST. CZ. Pojištění schopnosti splácet – je výhodné? [online]. 2015 [cit. 12-09-2017]. Dostupné z: <<https://www.dtest.cz/clanek-4209/pojisteni-schopnosti-splacet-je-vyhodne>>.
- [29]. FINANCE. CZ. Splatnost a splacení hypotečního úvěru. [online]. [cit. 15-02-2018]. Dostupné z: <<https://www.finance.cz/bydleni/hypoteky/abeceda-hypotek/splaceni/>>.
- [30]. MINISTERSTVO FINANČÍ [MFCR]. Národní strategie finančního vzdělání. [online]. 2010 [cit. 28-02-2018]. Dostupné z: <http://www.vzdelavani2020.cz/images_obsah/dokumenty/knihovna-koncepci/financi-vzdelavani/narodni_strategie_financniho_vzdelavani_mf2010.pdf>.

- [31]. A. MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI. Úpadek a způsoby jeho řešení. [online]. 2017 [cit. 10-09-2017] Dostupné z: <<http://insolvencni-zakon.justice.cz/obecne-informace/upadek-a-zpusoby-jeho-reseni.html>>.
- [31]. B. MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI. Oddlužení. [online]. 2017 [cit. 10-09-2017] Dostupné z: <<http://insolvencni-zakon.justice.cz/obecne-informace/oddluzeni.html>>.
- [32]. ORGANISATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT [OECD]. Average wages. [online]. 2018 [cit. 10-02-2018]. Dostupné z: <<https://data.oecd.org/earnwage/average-wages.htm>>.
- [33]. SCS. ABZ. CZ. Konzumerismus. [online]. 2018 [cit. 16-03-2018]. Dostupné z: <<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/konzumerismus>>.

Bakalářské a diplomové práce

- [34]. PEROUTKA, J. Konzumerismus – historický vývoj příčiny a důsledky. Praha, 2016. Bakalářská práce. Vysoká škola ekonomická v Praze.

Legislativa

- [35]. Zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru. In: Sbírka zákonů č 257/2016. [online]. 2016 [cit. 15-11-2017]. Dostupné z: <<https://www.mfcr.cz/cs/legislativa/legislativni-dokumenty/2016/zakon-c-257-2016-sb-26924>>

11 Seznam grafů

Graf 1: Průměrné měsíční výdaje v roce 2016	9
Graf 2: Disponibilní důchod, úspory a spotřeba domácností.....	16
Graf 3: Bankovní úvěry domácností na hrubém disponibilním důchodu.....	17
Graf 4: Vývoj spotřebitelských úvěrů nebankovních institucí v letech 2011 – 2016.....	25
Graf 5: Největší poskytovatelé spotřebitelských úvěrů v roce 2016 - nebankovní společnosti	26
Graf 6: Vydané hypoteční úvěry (ks)	29
Graf 7: Objem vydaných hypotečních úvěrů včetně RPSN 2011 - 2016.....	31
Graf 8: Výdaje domácností na spotřebu (v mil. Kč).....	32
Graf 9: Výdaje domácností na bydlení (v mil. Kč).....	33
Graf 10: Výdaje domácností na ostatní (v mil. Kč).....	35
Graf 11: Vývoj celkové zadluženosti domácností v letech 2011 – 2016.....	36
Graf 11: Průměrná hrubá mzda v ČR (2011 – 2016).....	42
Graf 12: Srovnání zadluženosti a nezaměstnanosti domácností ČR v letech 2011 - 2016	44
Graf 13: Srovnání hrubých úspor v ekonomice a v sektoru domácností v mil. Kč.....	45
Graf 14: Zadlužení domácností konsolidované na velikost HDP (%) k 31. 12. 2016....	50

12 Seznam použitých tabulek

Tabulka 1: Hrubý disponibilní důchod domácností a relativní ukazatelé	14
Tabulka 2: Průměrná úroková sazba hypotečních úvěrů na nákup nemovitostí.....	30
Tabulka 3: Výdaje domácností na konečnou v mil. Kč v letech 2011 – 2016	38
Tabulka 4: Statistika rodinných účtů průměrné výdaje na osobu (v Kč), mezi roky 2011 – 2016	40
Tabulka 5: Spotřební vydání domácností v roce 2016	41
Tabulka 6: Zadlužení domácností konsolidované na velikost HDP v %.....	48

13 Seznam použitých obrázků

Obrázek 1: Osobní důchod	12
--------------------------------	----